

TEMA

Ny lov beskytter whistleblowere som Anders Kærgaard:

"Det har kostet mig alt"

Datamuseum i nye rammer

Danmarks eneste datamuseum er åbnet i nye rammer i Hedehusene, hvor Dansk Datahistorisk Forening har fået lokaler af kommunen. Samlingen rummer dokumentation af den danske it-historie tilbage fra 1957. Læs mere på datamuseum.dk

Et værn for whistleblowere

Folketinget har bestemt, at landets store arbejdspladser skal etablere interne whistleblowerordninger. Men som et ekstra sikkerhedsnet skal Datatilsynet drive en ekstern whistleblowerordning, så kritisable eller ulovlige forhold på danske arbejdspladser kan komme frem i lyset. "Vi er et filter, der beskytter whistlebloweren", siger kontorchef Karina Kok Sanderhoff, der står i spidsen for den nye enhed.

Prosabladet, Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V, telefon 33 36 41 41 [prosa@prosa.dk]
Redaktion: Ansvarshavende redaktør Ole Hoff-Lund [ohl@prosa.dk] og journalist Stine Nysten [sny@prosa.dk]
Udkommer næste gang: 4. april.
 Deadline for debatindlæg: 10. marts.
Redaktionsudvalg: Christian A. Christensen (formand), Peter Ussing, Dorte Hoffmann og Erik Dahl Klausen [redaktionsudvalg@lister.prosa.dk]
Annoncer: Vendemus
Design og grafisk produktion: vahlé+nikolaisen
Forside foto: Tobias Nicolai

<FUNFACT>

4,3%

Stigning i forbrugerpriserne det seneste år – den højeste siden 2008.

18.600

Beløb, som en familie skal betale mere for de samme varer i forhold til sidste år.

KILDE: DANMARKS STATISTIK OG LEDERNES HOVEDORGANISATION

TEMA

Modet til at stå frem

Anders Kærgaard og Maj Thorsen har begge mærket konsekvenserne af at stå frem som whistleblowere i offentligheden med alvorlige sager om overgreb mod civile irakere og omsorgssvigt af børn. "Det kræver stort mod og mange personlige overvejelser at være whistleblower", siger Maj Thorsen.

FOTO: TOBIAS NICOLAI

Frankrig og Tyskland presser sammen på for, at vi i Europa en dag bliver digitalt suveræne

– Pernille Tranberg, stifter af DataEthics

18

- 06 Privatliv**
Google Analytics er sendt i skammekrogen af østrigsk domstol.
- 08 Hjemmearbejde**
Fagforeninger kritiserer nye regler for hjemmearbejde.
- 12 Forskning**
Røntgenstråler analyserer maden og gør lagkager sunde.
- 32 Kodekunst**
Julien Gachadoat voksede op i 1990'erne med avantgarde demo-scenen.
- 34 Arbejdsliv**
Selv små mængder af træning i løbet af arbejdsdagen holder dig frisk.

10

Milliardenbesparelse på dagpengene

Staten sparer samlet set over en milliard kroner årligt på dagpengeudgifter, hvis en ny politisk aftale bliver ført ud i livet.

Det er helt tosset. Det maltrakterede dagpengesystem har ikke brug for færre – men mange flere penge, hvis det skal leve op til vores fine ord om flexicurity.

Det er langt fra første gang, at politikerne svinger sparekniven over dagpengesystemet. En drastisk nedsettelse af dagpenge for dimittender samt halvering af den maksimale dagpengeperiode for de nyuddannede er blevet solgt på, at de, der har været i dagpengesystemet længe, uden at være ledige, til gengæld skulle kunne opnå en højere dagpengesats i tre måneder.

Mantraet er, at dagpengesystemet ikke må tilføres flere penge. Det er i sig selv illusorisk at tro, at man uden flere penge kan forbedre et system, som i mere end 30 år gentagne gange er blevet forringet.

Og det er dybt usolidarisk at mene, at det er dimittenderne, der alene skal betale gildet, men endnu mere tosset bliver det, når det viser sig, at det i virkeligheden er en spareøvelse, som betyder, at der årligt vil blive sparet mere end en milliard kroner på dagpengene.

Lige siden dimittendsatsen sidst blev sat ned i 2017, har flere politikere haft et ønske om at forringe satsen yderligere.

Således foreslog Liberal Alliance det tilbage i 2020. Dengang stod de ret alene med forslaget og ikke mindst

beskæftigelsesminister Peter Hummelgaard (S) sagde fra: "Regeringen mener ikke, at løsningen er at skære i dagpengesatsen til dimittender og risikere, at unge helt fravælger dagpengesystemet".

En særdeles relevant frygt, som regeringen tilsyneladende nu gerne vil gamble med.

Sidste efterår kom Venstre med nogenlunde det samme forslag, og denne gang blev det ikke afvist af re-

geringen, som så efterfølgende har fremsat deres egne forslag til forringelser.

Man forsøger at sælge forringelsen med argumentet om, at man kommer hurtigere i arbejde, når man får færre dagpenge.

Men hvis det var sandt, så skulle der jo være kommet

mange flere dimittender i arbejde efter, at satsen blev sat ned for fem år siden. Det er ikke tilfældet.

Vi kan med sikkerhed fastslå, at det bedste middel til at få dimittender og andre i arbejde er, at der er job at få. Derfor falder ledigheden lige nu mærkbart. ▀

Det er langt fra første gang, at politikerne svinger sparekniven over dagpengesystemet

POLITIKERNE SVINGER SPAREKNIVEN

Dimittendsatsen sættes ned fra 13.815 kroner til 9.500 kroner. Læs side 8.

IT-kurser og konsulenttydelser i DATA SCIENCE

Menneskeheden genererer data i et eksponentielt stigende tempo. I takt med at datamængden og -kompleksiteten vokser, er der virkelig potentiale for virksomheder og organisationer ved at anvende og udnytte data. *Data Science* dækker over at håndtere, analysere og præsentere data.

Python, #1 på TIOBE

Python er nu verdens mest populære programmeringssprog på TIOBE-indekset. Med designkriteriet 'let at lære og let at læse' er Python særligt udbredt inden for data science til håndtering af større datamængder.

SU-225 Python Programmering Grundkursus (3 dages kursus)

Kurset giver viden og hands-on med at:

- Udvikle enkle programmer
- Udvikle moduler/packages
- Anvende standardbiblioteker

Til dig, der skal i gang med Python fx til data science, IOT eller scripting.

SU-227 Python og Big Data (3 dages kursus)

Kurset gennemgår best practices og løsninger indenfor data science og statistik i Python. Vi kommer også omkring machine learning og neurale netværk og har løbende hands-on.

SU-228 Python, Pandas og NumPy (2 dages kursus)

Du får viden og hands-on erfaring med data science i Python. Fokus er særligt på udvidelserne Pandas, NumPy og matplotlib, der bl.a. muliggør effektive matematiske beregninger på arrays og matricer samt visualiseringer.

Datahåndtering i skyen

I skyen kan organisationer få adgang til intelligente og kraftfulde værktøjer og services inden for data science. I Norden er det Microsoft Azure, som besidder den største markedsandel.

DP-900 Microsoft Azure Data Fundamentals (1 dages kursus)

På kurset introduceres du til centrale datakoncepter, herunder big data, samt en række Azure Data services.

DP-203 Data Engineering on Microsoft Azure (4 dages kursus)

Kurset giver dig viden og hands-on erfaring med forskellige services til data storage og dataanalyse i Azure. På kurset har vi særligt fokus på Azure Synapse Analytics, batch processing samt håndtering af realtidsdata.

Hvad er Azure Synapse Analytics?

Azure Synapse Analytics er en analysetjeneste i Microsofts cloud, der kombinerer dataintegration, datalagring og analyse af big data, så data er øjeblikkeligt klar til brug til fx business intelligence (BI) og machine learning (ML).

SQL og data

I 2021 blev der cirka genereret 79 zettabytes data, hvilket er 25% mere end i 2020. God datahåndtering er derfor vigtig. Her har sproget SQL en central rolle, når man skal kommunikere med relationelle databaser. Og med den stigende mængde data samt store udvikling inden for AI, Machine learning og cloud computing åbner fortsat mange nye muligheder.

SU-240 SQL Programmering Grundkursus (3 dages kursus)

Få en introduktion til centrale begreber samt grundlæggende syntaks og tankegang i SQL. Vi prøver teorien af i praksis i vores mange hands-on øvelser på kurset, som reflekterer reelle problemstillinger fra den virkelige databaseverden.

SU-245 SQL og Dataanalyse (3 dages kursus)

Kurset henvender sig til den SQL-erfarne data scientist, som ønsker viden og erfaring med at anvende kompleks SQL-kode til at returnere statistisk data. Få bl.a. viden og erfaring inden for window-functions og håndtering af intervaller i SQL.

Skræddersyede firmakurser for kunden eller åbne kurser i Hillerød og ved Aarhus

IT-kurser inden for operativsystemer, cloud, netværk databaser & BI, programmering og IT-sikkerhed

www.superusers.dk | 48 28 07 06

- / GDPR
- / META
- / LOGNING
- / LANDSHOLD

101

Så mange sager har organisationen None of Your Business (NOYB) rejst i en række europæiske lande for at håndhæve EU's databeskyttelsesregler. NOYB er stiftet af den østrigske advokat og aktivist Max Schrems. Du kan læse mere og støtte NOYB på noyb.eu

<VÆRKTØJ>

Google Analytics dømt ulovlig

Det sendte rystelser gennem Google, da det østrigske datatilsyn i januar afgjorde, at en virksomheds brug af Google Analytics på sin hjemmeside er i strid med EU's databeskyttelsesregler, fordi der sker overførsel af personoplysninger til Google LLC i USA.

Sagen er rejst af organisationen None of Your Business (NOYB), der har indgivet 101 klager til en række europæiske datatilsyn i kølvandet på EU-Domstolens afgørelse i den såkaldte Schrems II-sag.

Herhjemme vil Datatilsynet nærlæse afgørelsen, inden man tager stilling. I februar besluttede Datatilsynet at bakke op om en anden sag fra det belgiske datatilsyn, som har slået fast, at brugen af det meget udbredte rammeværk TCF, der benyttes til at registrere cookiesamtykker og præferencer hos brugerne, er ulovlig, fordi det overtræder en hel stribe GDPR-bestemmelser.

Ifølge Datatilsynet er der rigtig mange annoncører, medier og udbydere af reklamer, der benytter TCF-rammeværket. Tilsvarende er der rigtig mange hjemmesider, der bruger den ulovlige metode til at indhente samtykke. Datatilsynet opfordrer derfor alle dataansvarlige til hurtigst muligt at skifte til en løsning, der lever op til databeskyttelsesforordningen.

Læs Perspektiv side 10

0 1 0 0 1 1 1 1
 1 0 1 0 1 1 1 0
 0 0 1 1 0 0 0 1
 1 1 1 0 1 0 0 0
 1 1 0 0 1 1 0 1
 0 0 1 0 0 0 1 1

<PRIVATLIV>

Apple giver modvind til Zuckerberg

Det bliver sværere for Meta – selskabet bag Facebook – at tjene penge på personlige annoncer i de kommende år. Og en af årsagerne er Apple, som sidste år lod Iphone-brugerne få bedre kontrol med deres personlige data ved at give mulighed for at afvise tracking. Undersøgelser viser, at 76 procent af brugerne foreløbig har benyttet sig af den mulighed.

For Meta og andre selskaber, der baserer deres forretning på tracking og målrettet annoncering, er det en rigtig dårlig nyhed. Da Facebook-stifter Mark Zuckerberg i begyndelsen af februar fremlagde årsregnskabet for Meta, var beskeden til investorerne, at Apples nye iOS-feature kan koste Meta omkring 10 milliarder dollar alene i år.

Dertil kommer udsigten til stadig stærkere privatlivsbeskyttelse i Europa, hvor der er en lang række sagsanlæg og lovinitiativer igen. Samlet set skaber det "en tydelig trend, hvor der er mindre data til rådighed til at levere personlige reklamer", lyder det fra Meta.

"Konsekvensen er en ret kraftig modvind for vores forretning", siger Dave Wehner, der er økonomichef i Meta.

FOTO: CHRISTOPHE SIMON/APPRITZAU SCANPIX

Der er kommet større fokus på seksuel chikane i Danmark

– Lars Toft Pedersen, tilsynschef Arbejdstilsynet

Tekst >
 Ole Hoff-Lund

<VEJLEDNING>

Seksuel chikane er udbredt

Seksuel chikane og andre krænkelse er et alvorligt arbejdsmiljøproblem, som arbejdsgivere skal forebygge og håndtere, uanset om den kommer fra kollegaer, ledere, kunder eller andre, som medarbejderne har kontakt med.

Men nogle brancher har højere forekomst af seksuel chikane og krænkende handlinger, viser data fra Arbejdstilsynet, som nu sætter ind med en målrettet indsats, der skal hjælpe virksomhederne med at forebygge krænkelse.

"Et vigtigt første skridt er at tage snakken om grænser, god adfærd og omgangstone på ens arbejdsplads. I vores vejledningsindsats vil vi inspirere og hjælpe virksomhederne til at sætte den dialog i gang", siger tilsynschef Lars Toft Pedersen.

Blandt de mest udsatte brancher er byggeri, anlægsarbejde, energi, råstoffer, hjemmepleje, døgninstitutioner, hospitaler, rengøring og Kriminalforsorgen.

Cyberlandsholdet 2021 sluttede som nummer 5 ved EM i Prag.

<LANDSHOLD>

Kamp om cybersikkerhed

Har du styr på scanning, usikre hjemmesider, monitorering og passwords? Så er du allerede godt rustet til at deltage i den virtuelle kvalifikation til DM i Cybersikkerhed, som løber til 20. marts og er åben for alle mellem 15 og 25 år.

Kvalifikationen består af 15 opgaver, og du skal løse seks af dem for at gå videre til de regionale mesterskaber den 9. april. De 100 bedste går videre til danmarksmesterskabet den 7. maj. Læs mere på nationalcybersikkerhed.dk

<LOGNING>

Danmarkshistorisk formulering

Det er ifølge Justitsministeriet aldrig tidligere sket, at en regering har fremlagt et lovforslag, der indebærer en "væsentlig procesrisiko" for at være i strid med international lovgivning. Det oplyser ministeriet til Berlingske.

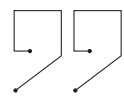
Men det er tilfældet med det lovforslag, der viderefører logningen af danskernes teleoplysninger i stort set uændret form. EU-domstolen har tre gange slået fast, at EU-lande ikke må logge "generelt og udifferentieret", og at der skal følge et vist proportionalitetsprincip med overvågningen.

Derfor lægger regeringen op til, at overvågningen skal betinges af sikkerhedssituationen i Danmark og kan forlænges ét år ad gangen, hvis truslen mod Danmark vurderes til at være alvorlig. Trusselvurderingen udarbejdes af PET, som de seneste syv år har betegnet situationen som alvorlig.

Derfor mener både regeringens støttepartier og organisationer som PROSA, Amnesty og IDA, at der er tale om et gummistempel, som blot viderefører den ulovlige masseovervågning.

[174]

En 28-årig mand er idømt 8 års fængsel ved retten i Aarhus for databedrageri mod 174 personer, som fik afluret deres koder til NemID på bibliotekscomputere ved hjælp af keyloggere. Otte andre mænd er idømt tre til seks års fængsel. Tre har anket.

Vi er dybt uenige i grundlaget for at skære i de nyuddannedes ret til dagpenge

— Hanne Lykke Jespersen, næstformand i PROSA

SPAREKNIV

”Partierne bag aftalen forsøger at fremstille det som en forbedring af dagpengesystemet, men de økonomiske tal fortæller det stik modsatte”.

Sådan lyder det fra PROSAs næstformand Hanne Lykke Jespersen som reaktion på den politiske aftale, der skruer op for dagpengene under de første tre måneders ledighed for personer med fast tilknytning til arbejdsmarkedet, men til gengæld **beskærer og forkorter dagpengene til nyuddannede**.

Ifølge regeringens beregninger sparer staten i 2023 samlet set 1,2 milliarder kroner på dagpengesystemet stigende til 1,7 milliarder kroner i 2025. For selv om det årligt koster godt 500 millioner kroner at hæve dagpengesatsen i tre måneder, så henter staten over to milliarder fra de nyuddannede ved at reducere dagpengesatsen fra 13.815 kroner til 9.500 kroner og forkorte dagpengeperioden fra to til et år.

[23.000]

Ny, forhøjet dagpengesats i de første tre måneder for ledige, der har haft to års beskæftigelse inden for de seneste tre år og været medlem af en a-kasse de seneste fire år. Regeringen, SF, Radikale, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne står bag aftalen.

<FLEKSIBILITET>

Nye regler for hjemmearbejde

Efter to år, hvor masser af kontoransatte har gjort sig både gode og dårlige erfaringer med hjemmearbejde, har et bredt flertal i Folketinget besluttet at ændre på reglerne for hjemmearbejdspladser.

I dag er det sådan, at arbejdsgiveren skal stille det nødvendige udstyr og inventar til rådighed, hvis den ansatte arbejder hjemme mere end én dag i en normal arbejdsuge, og hvis den ansattes eget udstyr ikke opfylder kravene. Det kan for eksempel være ekstern skærm, tastatur, mus og justérbar stol.

Men med de nye regler er arbejdsgiveren først forpligtet til sikre ordentlige arbejdsredskaber på hjemmekontoret, hvis hjemmearbejdet har en mere permanent karakter.

— Med ændringen vil de særlige regler for skærmarbejde først gælde, når medarbejderen arbejder hjemme mere end to dage om ugen i gennemsnit set over en måned, siger Camilla Winther, der er jurist i PROSA.

Med andre ord er det dit eget ansvar at sikre en ordentlig hjemmearbejdsplads, hvis du arbejder hjemme mindre end to dage ugentligt.

— Som medarbejder har du ansvaret for at have det rette inventar og udstyr til din hjemmearbejdsplads, hvis du kun arbejder hjemme én dag om ugen. Det betyder også, at du skal være opmærksom på eventuelle gener og belastninger ved din hjemmearbejdsplads, siger Camilla Winther.

Forhandlingerne mellem arbejdsgivere og arbejdstagere om nye regler gik på grund i december, og derfor har politikerne nu grebet taktstokken.

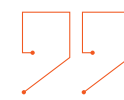
Tekst >
Ole Hoff-Lund

Og de nye regler falder ikke ubetinget i god jord hos PROSAs forbundssekretær Bjørn Vitoft, der er bekymret, fordi mange medlemmer netop fik fysiske gener af hjemmearbejde under coronakrisen.

— Det er en klar forringelse for lønmodtagerne at gå væk fra reglen om én hjemmearbejdsdag om ugen. Det bør være et generelt princip, at bord, stol og skærm passer til den ansatte og til det arbejde, der skal udføres, siger Bjørn Vitoft, der dog er tilfreds med, at der kommer klare regler på området.

Formålet med at ændre reglerne er et ønske om at styrke fleksibiliteten ved hjemmearbejde og imødekomme mange ansattes ønske om selv at planlægge sin arbejdsdag — fri af tid og sted.

På mange måder gør de nye regler rammerne for hjemmearbejde mere tidsvarende. Men samtidig er der fare for, at det fysiske arbejdsmiljø lider skade, når medarbejderen ikke er beskyttet af kravene til for eksempel skærmplassens indretning eller af arbejdsmiljøloven, hvis man kun har én eller to ugentlige hjemmearbejdsdage.

Det er en klar forringelse for lønmodtagerne

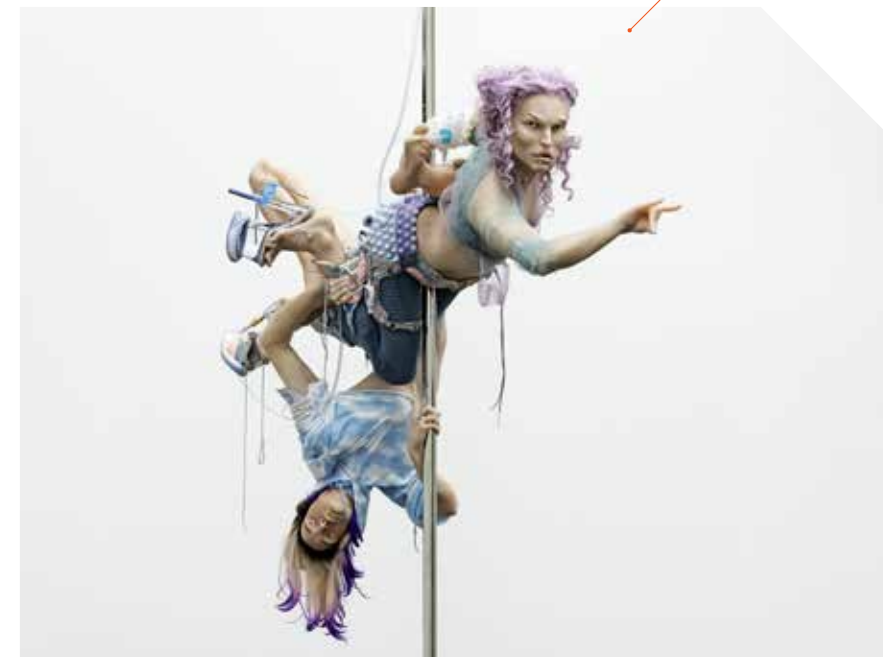
— Bjørn Vitoft, forbundssekretær

hjemmearbejdspladser til gavn for medarbejdernes trivsel. Det er derfor positivt, at man i aftalen har besluttet, at reglerne skal revurderes om et år for at se, om de er tilstrækkelige og virker i praksis, siger Camilla Winther, jurist i PROSA. ■

Kvinder i opbrud
Kunstmuseet Arken
Udstillingen slutter
14. august 2022

Tekst >
Ole Hoff-Lund

Foto >
Cajsa von Zeipel/
Arken

<UDSTILLING>

Identitet, køn og krop

Gennem 117 værker af 64 danske og internationale kunstnere dykker udstillingen "Kvinder i Opbrud" på kunstmuseet Arken ned i en række væsentlige temaer, der definerer kvinders rolle i kunsten og i samfundet lige fra det moderne gennembrud i slutningen af 1800-tallet til den nyeste samtidskunst.

Udstillingen viser blandt andet populærkulturens betydning for skildringen af kvinder, og den illustrerer, hvordan vi lige nu står i en ny tid, hvor biovidenskaben og teknologien giver os helt nye muligheder for selv at skabe vores identitet, vores køn og vores krop.

”Det rejser spørgsmål om, hvad det vil sige ikke blot at være kvinde og menneske, men også om, hvem der har

patent på at definere kvindelighed, køn og menneskelighed”, skriver Arken.

I dag forholder mange kunstnere sig til den teknologiske og digitale virkelighed, der åbner nye veje for både krop og kommunikation.

Et af eksemplerne er den svenske kunstner Cajsa von Zeipel, der i sit værk "X plus x er lig med x" udforsker, hvilke nye potentialer og klichéer der er i nutidens fortællinger om kroppe, køn og reproduktion. En installation, der med detaljer fra modebutikkens, fertilitetsklinikens og stripkubbens universer rejser spørgsmål om, hvordan vi forstår køn og normer i en tid, hvor bioteknologien giver os nye muligheder for at leve i andre kroppe end vores medfødte. ■

EU's nye Chips Act

Den globale mangel på computerchips har fået EU-Kommissionen til at fremsætte en Chips Act, der med 43 milliarder euro i ryggen skal øge forskning og produktion af chips og sikre EU 20% af markedet i 2030 mod de nuværende 10%.

Lang vej til Europas digitale suverænitet

Pernille Tranberg
Medstifter af DataEthics

Franskmændene var nok de europæere, der først var bekymrede over vores afhængighed af big tech. De nærde tidligt foragt overfor GAFA (Google, Amazon, Facebook, Apple), og de forsøger sig med alternative løsninger. For eksempel bruger fransk politi kun browseren Firefox og den europæiske søgemaskine Qwant, og mange skoler bruger open-source baseret software – ligesom i Tyskland – så deres unge ikke ad den vej bliver suget ind i overvågningsindustrien.

Frankrig og Tyskland presser sammen på for, at vi i Europa en dag bliver digitalt suveræne og dermed uafhængige af big tech. Og noget tyder på, at der også er en spirende tendens i den retning i Norden.

I november skrev Esam, en sammenslutning af 35 svenske myndigheder, at offentlige instanser ikke bør bruge amerikanske "samarbejdstjenester" på grund af den juridiske gråzone, man er tvunget ud i med Schrems-II afgørelsen, der ulovliggør dataoverførsler fra EU til virksomheder med juridisk hovedsæde i USA. De pegede i rapporten på en lang række sikre alternativer såsom Icewarp, Nextcloud, Element, Jitsi, BigBlueBotton, Wire og Stage.

I januar holdt det norske datatilsyn en konference under titlen "Er det offentlige i lomma på teknogigantene?". Teknologirådgiver til den norske regering Tore Tennø anbefalede den offentlige sektor at "betale med penge, ikke data", for han mener ikke, at den offentlige sektor bør dele borgernes data med techindustrien.

Danmark er også med på tendensen. Selv om de fleste politikere lancerer deres politik på Facebook – noget man ikke ser i samme grad i andre lande – så var der gode nyheder i februar, da den organisation, som jeg er medstifter af, DataEthics.eu, offentliggjorde en undersøgelse af brugen af Google Analytics (GA) i det offentlige Danmark. Den viste, at kun 4 ud af 98 kommuner og 18 procent af statslige hjemmesider stadig bruger GA.

Det østrigske datatilsyn erklærede i januar Google Analytics ulovlig på grund af Schrems-II. Både Holland og Frankrig fulgte hurtigt trop. Afgørelsen, der sandsynligvis er koordineret med det fælles Europæiske Datatilsynsråd (EDPB), er endnu et lille skridt mod et digitalt suverænt Europa.

Det giver et håb om, at det kan lykkes

Kommissionsformand Ursula von der Leyen definerede i 2020 digital suverænitet som et Europa, der kan "træffe egne beslutninger baseret på egne værdier og respekt

for egne regler". Selv statsminister Mette Frederiksen (S) advokerede i fjor i et brev sammen med lederne af Tyskland, Estland og Finland for, at EU skal trykke på speederen for at opnå digital suverænitet.

Med en europæiske datastrategi, en Data Governance Act, en Digital Service Act, en Digital Markets Act og for nylig også en Chips Act forsøger EU-politikkerne altså at bane vejen for Europas digitale suverænitet.

Og selv om der er lang vej fra at rykke fra ord til handling, så giver ovenstående eksempler et håb om, at det kan lykkes. ▀

OVERVÅGNINGENS SKYGGESIDER

I næste nummer skriver professor Peter Lauritsen om de oversete sider af overvågningssamfundet.

KÆRE FOLKETINGSMEDLEM

ÅBENT BREV

Stop overvågningen af os alle sammen.

Kære folketingsmedlem

Snart skal du tage stilling til, i hvilket omfang der fortsat skal indsamles oplysninger om, hvem man her til lands taler i telefon med, hvor man befinder sig, når man taler, og hvor længe der tales. Det er på nuværende tidspunkt alle og enhver, der indsamles oplysninger om, uanset om de nogensinde har været på kant med loven.

På trods af kritik fra EU-Domstolen er det foregået på denne måde i mange år. EU-Domstolen har i tre domme gjort det klart, at generel og udifferentieret logning af alle borgers telefon-samtaler er urimelig og i strid med privatlivets fred.

Politiet skal selvfølgelig have gode betingelser for at efterforske grov kriminalitet og sikre vores land mod terrorangreb. Gennem de seneste år har politiet fået en række tekniske værktøjer som f.eks. ansigtsgenkendelse i lufthavne, nummerpladegenkendelse ved grænseovergange og broer og mulighed for kameraovervågning på kritiske steder, og har med en dommerkendelse i hånden mulighed for overvågning af mobiltelefoner.

Men at vi alle skal mistænkeliggøres og overvåges, mener vi er uacceptabelt. Det er en grundlæggende del af at leve i et frit land, at vi kan bevæge os frit rundt og ringe til, hvem vi har lyst til, uden at staten skal vide besked.

Vi vil derfor gerne opfordre til, at du sætter dig grundigt ind i både lovforslag og høringsvar, når du skal vurdere, om vi virkelig skal leve med, at grundlæggende frihedsrettigheder for os alle sammen indskrænkes.

Med venlig hilsen

Thomas Damkjær Petersen
Formand, Ingeniørforeningen IDA

Martin Lemberg-Petersen
Chef for politik og samfund, Amnesty International

Birgitte Kofod Olsen
Forperson, DataEthics.eu

Marlene Winther Plas
Formand, Danske IT Advokater

Rikke Hvilshøj
Administrerende direktør, Dansk It

Camilla Gregersen
Formand, DM

Jacob Mchangama
Direktør, Justitia

Anders Kjærulff
Bestyrelsesmedlem, Borgerretsfonden

Bjørn Elmquist
Formand, Retspolitisk Forening

Niels Bertelsen
Formand, Prosa

Danielle Løw
Juridisk konsulent, Danske Advokater

Hanne Marie Motzfeldt
Forsker i digital forvaltning

Ny forskning:
"SAXS - Small Angle X-ray Scattering"

Tekst >
Ole Hoff-Lund

Foto >
Københavns
Universitet

HvemHvadHvorfor

Lektor **Jacob Kirkensgaard**
og professor **Lilia Arhné** på Institut for
Fødevarevidenskab og Niels Bohr Institutet
ved Københavns Universitet.

Røntgenstråler kan bruges til at kigge ind i **de mindste dele af vores fødevarer** og give os ny viden om, hvad der gør, at for eksempel yoghurt føles blød i munden, og hvad der skal til for, at chokolade får det helt rigtige knæk.

Metoden kan ifølge forskerne bruges til at optimere vores fødevarer og bidrage til, at vi kan lave **velsmagende plantebaseret kost** til gavn for klimaet.

Hvordan fungerer metoden? Small Angle X-ray Scattering er en metode, der via røntgenstråler kan undersøge materialer på nanometer-skala, hvor en nanometer svarer til en milliontedel af en millimeter. Metoden fungerer ved, at lysbølger sendes ind i eksempelvis en proteinbaseret fødevarer, hvor de interagerer med elektroner i prøven. Nogle af lysbølgerne bliver absorberet, andre passerer igennem, og andre igen påvirker molekylerne. Lysbølgerne bliver spredt i nye retninger, og det mønster, de danner, bliver analyseret og giver indsigt i de strukturelle egenskaber af fødevarer.

Hvad kan det fortælle jer? Udviklingen af nye bæredygtige og innovative fødevarer afhænger af, at vi kan forstå og analysere strukturen i de enkelte produkter. Vi har brugt SAXS-metoden til at undersøge, hvordan mælkeproteiner opfører sig ved forskellige bæredygtige forarbejdningsmetoder. Vores viden om, hvordan komponenterne i mælk giver en særlig smag, mundfølelse og tekstur, kan vi bruge til forskning i plantebaserede proteiner. For hvis vi kan kortlægge præcis, hvad det er, der gør, at mælken giver os god næring, føles blød i munden og smager sødt og salt, kan vi kopiere de egenskaber til nye plantebaserede og mere klimavenlige produkter og på den måde få flere til at spise dem.

Hvad kan vi bruge det til? Vi kan for eksempel designe fødevarer, der nedbrydes på en måde, så vi optager flest mulige næringsstoffer, og vi kan optimere udviklingen af fødevarer i forhold til smag, tekstur og næringsindhold. Forestil dig, at du kan tage din yndlings-snack – det kunne være en Marsbar eller en flødeskumskage – og gennemlyse den med røntgenstråler for at få kortlagt, hvad det er, der gør, at det smager så lækkert. Og forestil dig så, at du kan overføre nogle af de gode egenskaber og den fantastiske smag til sundere og mere bæredygtige produkter. Det er faktisk ikke ren fantasi, men kan blive virkelighed.

Hvad er næste skridt? Vi har på Institut for Fødevarevidenskab anskaffet et nyt Nano-inXider instrument, der netop bruger røntgenstråling til at undersøge blandt andet fødevarer. Vi har for nylig holdt møde med en række store danske fødevarerproducenter og ingrediensvirksomheder, der især er nysgerrige på, hvordan de kan lave lækre plantebaserede fødevarer, uden at gå på kompromis med smag og struktur. ▀

BØGER MED RABAT TIL PROSA-MEDLEMMER

ANNOUNCE

Digital modenhed

Author: **Pernille Kræmmergaard**
ISBN 9788757452594

Digital modenhed – strategi, teknologi, organisation og lederskab i 5 generationer viser, hvordan teknologien har udviklet sig i generationer siden digitaliseringens spæde begyndelse, og hvad hvert udviklingstrin stiller af nye krav til strategi, organisation og lederskab.

Vejl pris 395,-

PROSApris 316,-

Foundational Python for Data Science

Author: **Kennedy Behrman**
ISBN 9780136624356

Data science and machine learning two of the worlds hottest fields are attracting talent from a wide variety of technical, business, and liberal arts disciplines. Python, the worlds #1 programming language, is also the most popular language for data science and machine learning. This is the first guide specifically designed to help millions of people with widely diverse backgrounds learn Python so they can use it for data science and machine learning.

Vejl pris 529,-

PROSApris 317,-

Professional C# and .NET, 2021st Edition

Author: **Christian Nagel**
ISBN 9781119797203

Get the latest coverage of the newest features in C#9 and .NET 5. In Professional C# and .NET: 2021 Edition, Microsoft MVP for Visual Studio and Development Technologies and veteran developer, Christian Nagel, delivers a comprehensive tour of the new features and capabilities of C#9 and .NET 5.

Vejl pris 558,-

PROSApris 335,-

Machine Learning for Financial Risk Management with Python

Author: **Abdullah Karasan**
ISBN 9781492085256

Financial risk management is quickly evolving with the help of artificial intelligence. With this practical book, developers, programmers, engineers, financial analysts, risk analysts, and quantitative and algorithmic analysts will examine Python-based machine learning and deep learning models for assessing financial risk. Building hands-on AI-based financial modeling skills, you'll learn how to replace traditional financial risk models with ML models.

Vejl pris 752,-

PROSApris 451,-

Modern Software Engineering: An Engineering Discipline for Software in the Age of Agile Development and Continuous Delivery, 1/e

Author: **David Farley**
ISBN 9780137314911

In Modern Software Engineering, legendary software engineer and continuous delivery pioneer Dave Farley illuminates the durable principles at the heart of effective software development. Farley helps you think about what you do far more effectively, so you can manage your work more successfully, and deliver better software.

Vejl pris 352,-

PROSApris 211,-

FACTUM BOOKS

Få 20 % rabat hos FACTUM BOOKS

– følg linket til FACTUM BOOKS via prosa.dk
og få rabat på bøgerne.

Halmstadgade 6 · 8200 Aarhus N · Tlf. 89 37 35 95
info@factumbooks.dk · www.factumbooks.dk

ET VÆRN FOR Whistleblowere

TEKST
Stine Nysten

Lovgiverne har bestemt, at Datatilsynet skal drive en whistleblowerordning, så kritisable eller **ulovlige forhold på danske arbejdspladser** kan komme frem i lyset. "Vi er et filter, der beskytter whistlebloweren," siger kontorchef Karina Kok Sanderhoff, der står i spidsen for den nye enhed.

Mikkel Henssel
ILLUSTRATION

Et stort gult felt med en fløjte, der ligner den, der kunne hænge om halsen på de fleste idrætslærere, pryder forsiden af Datatilsynets hjemmeside.

"Whistleblowerordningen i Datatilsynet" står der. Her kan du klikke ind på whistleblower.dk og helt anonymt indberette forskellige brud på EU-retten, lovovertrædelser og andre alvorlige forhold, som du har fået kendskab til gennem dit arbejde.

Det kan du, fordi Folketinget har vedtaget en lov om whistleblowerordninger, der trådte i kraft 17. december sidste år.

"Det er i samfundets interesse, at overtrædelser og alvorlige forhold kommer frem i lyset, og whistleblowere kan spille en central rolle i at afdække forhold, som ellers kan være svære at opdage", udtalte justitsminister Nick Hækkerup (S), da lovforslaget blev sendt i høring.

Han understregede samtidig, at lovforslaget nu sikrer, "at whistleblowere sikkert, fortroligt og uden frygt for represalier kan indberette om alvorlige fejl og forømmelser til deres arbejdsplads eller til Datatilsynet".

Loven pålægger alle offentlige arbejdspladser og alle private virksomheder med mere end 50 ansatte at etablere en intern whistleblowerordning. Derudover skal Datatilsynet stå for en ekstern ordning, hvor ansatte på arbejdspladser, der er for små til at have deres egen ordning, kan komme med indberetninger. Det samme kan ansatte, der af den ene eller anden grund ikke stoler på ordningen på deres egen arbejdsplads.

Og noget tyder på, at der er brug for den slags ordninger. En undersøgelse i 2020 fra fagforeningen Djøf indikerer, at 10 procent af de beskæftigede – altså cirka 270.000 danskere – i høj eller meget høj grad mener selv at have ligget inde med viden om kritisable eller ulovlige forhold på deres arbejdsplads.

På Datatilsynets organisationsdiagram kan man se, at kontoret for den eksterne whistleblowerordning hænger og svæver uden for resten af organisationen – endda med en stiptet kant hele vejen rundt. Og det er der en god grund til, siger kontorchef Karina Kok Sanderhoff, der står i spidsen for whistleblowerkontoret.

– Det er forudsat i loven, at vi skal være en selvstændig enhed, der fungerer fuldstændigt afgrænset fra resten af Datatilsynet. Vi er helt og aldeles et selvstændigt og adskilt kontor, og vi har tavshedspligt – også inden for Datatilsynet, siger hun.

Særlige kompetencer

En række medarbejdere fra Datatilsynets andre kontorer er blevet onboardet til det nyetablerede whistleblowerkontor, der i øjeblikket består af seks jurister, en it-sikkerhedskonsulent og to kontorfunktionærer. De er blevet særligt autoriserede i at håndtere netop den slags sager, der vil lande på deres borde.

– Medarbejderne er blevet klædt indgående på, så de ved, hvordan man skal håndtere en indberetning fra en whistleblower, herunder hele anonymitetsaspektet. Derudover er det sandsynligvis mennesker i en presset situation, der vil bruge ordningen, for det er ikke nemt at blive whistleblower.

Det kræver store overvejelser for den enkelte og betyder, at vi skal vide, hvordan man har en dialog med mennesker i den situation, siger Karina Kok Sanderhoff og tilføjer:

– Vi skal være et værn for de mennesker, der vælger at blive whistleblowere.

Kontoret skal håndtere sager om eksempelvis bestikkelse, sexchikane og gentagne overtrædelser af forvaltningsloven eller EU-retten.

– Det er vigtigt at være opmærksom på, at man som borger ikke kan whistleblowe om eksempelvis sin egen sag i en kommune. Vores ordning er alene rettet mod arbejdstagere eller personer, som har fået kendskab til misforhold gennem noget, der er arbejdsrelateret, siger Karina Kok Sanderhoff.

Det nytter derfor heller ikke at bruge ordningen til at brokke sig over ansættelsesforhold eller anmelde stridigheder med kollegaer eller arbejdsgiver.

Om de nuværende medarbejdere på kontoret får behov for flere kollegaer, må tiden vise.

– Et estimat på, hvor mange sager vi regner med at få ind, vil lige nu bero på gætværk. Nu skal der først og fremmest etableres en bevidsthed om ordningen, og måske vil der endda også være et tilløb til at benytte den, når man først har fundet ud af, at vi findes, siger Karina Kok Sanderhoff, der oplyser, at de første indberetninger allerede er landet hos enheden.

En blåstempling

Ifølge den danske whistleblowerorganisation Veron er whistleblowere en livsnødvendighed i et demokratisk samfund. "Danmark har med denne lov til beskyttelse af whistleblowere mulighed for reelt at skabe åbenhed og gennemsigtighed", lyder fra Veron i et høringssvar forbindelse med behandlingen af loven.

Veron er grundlagt af whistleblowere, der selv har oplevet konsekvenserne ved at stå frem og fortælle om ulovlige eller kritisable forhold i offentlighedens tjeneste. En af dem er den tidligere analytiker i Forsvarets Efterretningstjeneste Frank Grevil, der i 2004 lækkede en række trusselsvurderinger fra FE til Berlingske

Tidende. Lækket afslørede, at den danske regering gav Folketinget urigtige oplysninger som grundlag for at gå i krig i Irak. Frank Grevil blev efterfølgende idømt fire måneders ubetinget fængsel for at videregive oplysninger.

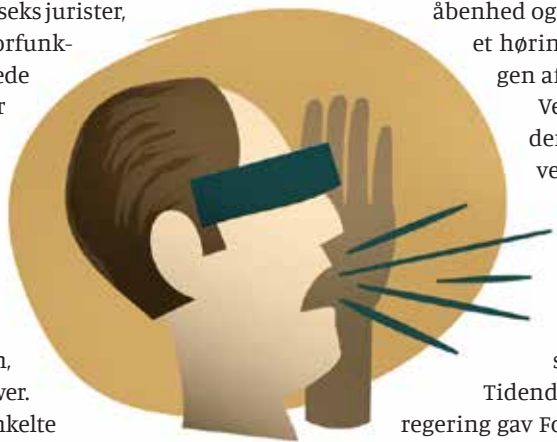
"Vi ser med stor tilfredshed på den kommende ordning under Datatilsynet og er sikker på, at netop det element kommer til at få afgørende betydning for, hvordan vi indretter vores arbejdsmarked og samfund fremadrettet", står der videre i høringssvaret fra Veron.

I PROSA mener man også, at det er en rigtig god idé med Datatilsynets eksterne whistleblowerordning.

– Sådanne eksterne ordninger skaber et ekstra niveau af beskyttelse af anonymiteten, både for anmelder og den, der anmeldes, siger formand Niels Bertelsen.

Anonymitet

Du kan ringe, skrive, møde personligt op eller bruge Datatilsynets særlige whistleblowerportal, hvis du ønsker

Whistleblower.dk

Ønsker du at indberette en sag til Datatilsynets whistleblowerordning, kan du enten ringe, skrive, møde personligt op eller bruge en særlig whistleblowerportal, der kan du bruge, hvis du ikke ønsker at oplyse din identitet eller afgive kontaktoplysninger. Se meget mere på www.whistleblower.dk

at indberette en sag. Portalen kan du bruge, hvis du ikke ønsker at oplyse din identitet eller afgive kontaktoplysninger. I stedet kommunikerer der via en 16-cifret nøglekode.

– Du skal dog være opmærksom på, at det kan begrænse vores muligheder for at undersøge de forhold, som du indberetter om, hvis du foretager en indberetning helt anonymt, siger Karina Kok Sanderhoff.

Når en sag lander hos whistleblowerenheden, foretages der en indledende vurdering af indberetningen.

– Først og fremmest skal det slås fast, om din indberetning falder inden for lovens bestemmelser, og om du opfylder betingelserne for at whistleblowe, forklarer Karina Kok Sanderhoff.

Hvis det er tilfældet, går kontoret i dialog med whistlebloweren, beder måske om supplerende oplysninger og afklarer, hvordan oplysningerne kan gives videre til rette myndighed.

– Vi er et filter, der beskytter whistlebloweren og hjælper med at finde ud af, hvilke oplysninger der skal frem for, at sagen kan løftes, siger Karina Kok Sanderhoff.

Samarbejde

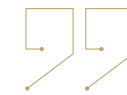
Kontoret har ikke de faglige kompetencer til at håndtere alle de områder, der gælder for ordningen.

– Men det er heller ikke forventningen. Vi er en samlet indgang til whistleblowerordningen og skal rådgive om, hvad der skal til for, at en indberetning kan "holde". Det gør vi ved at sparre med den konkrete, relevante faglige myndighed. Efter den dialog vender vi tilbage til whistlebloweren, som måske vil have en endnu stærkere sag, hvis flere oplysninger skaffes ud fra myndighedens anbefalinger. Vi bringer så at sige viden frem og tilbage, siger Karina Kok Sanderhoff.

Når en indberetning er "stærk nok" gives den videre til eksempelvis en tilsynsmyndighed eller politiet. Og det er dem, der afgør eventuelle sanktioner. Også i forbindelse med videregivelsen kan du vælge at være anonym.

– En ting er, at vi ved, hvem du er. Men vi har tavshedspligt også inden for Datatilsynet, og der er meget strenge regler for, hvornår vi må give oplysninger videre til myndigheder. Og der er stadig mulighed for at filtrere personoplysninger fra, hvis whistlebloweren ønsker det, siger kontorchefen.

Selve loven giver også en særlig beskyttelse til whistlebloweren. Der er nemlig forbud mod fra arbejdsgivers

Det er en enormt vigtig opgave, vi er blevet betroet

– Karina Kok Sanderhoff, kontorchef for Datatilsynets whistleblowerordning

side at udøve repressalier mod whistlebloweren, ligesom loven opererer med omvendt bevisbyrde, hvis det sker. Det betyder, at hvis en medarbejder efterfølgende afskediges, er det op til arbejdsgiveren at bevise, at sanktionen ikke har noget at gøre med, at den ansatte har foretaget en indberetning. Kan arbejdsgiver ikke det, skal der betales erstatning.

I god tro

Gør du brug af Datatilsynets ordning, vil du blive beskyttet som whistleblower, hvis du er af den overbevisning, at oplysningerne, du indberetter, er korrekte.

– Du skal med andre ord være i "god tro". Du vil derfor ikke opnå beskyttelse, hvis du for eksempel med

vilje indberetter forkerte oplysninger til whistleblowerordningen, siger Karina Kok Sanderhoff.

Selvom loven giver tilladelse til at bryde en lovbestemt tavshedspligt, hvis man opfylder betingelserne for beskyttelse, så kan man også "gå for langt". Højesteret dømte således i januar en tidligere ergoterapeut skyldig i at have brudt sin tavshedspligt ved at videregive 89 borgeres personfølsomme oplysninger til en journalist.

Du kan også blive straffet, hvis du bevidst indberetter urigtige oplysninger, ligesom du heller ikke må have tilegnet dig oplysninger på en strafbar måde, som eksempelvis indbrud, hacking eller ulovlig optagelse.

– Hvorvidt der er handlet i "god tro", er ikke noget, vi har nogen rolle i. Det er i sidste ende et spørgsmål, der er op til domstolene, siger Karina Kok Sanderhoff.

Hun er ikke i tvivl om, at det er i offentlighedens interesse, at der er etableret en ekstern whistleblowerordning, der kan udvikle en ensartet praksis på området. Kontoret skal blandt andet en gang om året offentliggøre en status.

– Det er en enorm vigtig opgave, vi er blevet betroet. Whistleblowerne har nu et sted at gå hen. Tidligere har de måske ligget inde med noget, der ville være i offentlighedens interesse at kende til, men de turde ikke gøre opmærksom på den viden. Nu kan den blive tjekket, selvom det er anonymt, siger hun. ▀

ANDRE EKSTERNE WHISTLEBLOWER-ORDNINGER

Der findes en række andre eksterne whistleblowerordninger ud over den, der er etableret i Datatilsynet. De ligger hos:

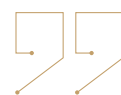
- Finanstilsynet
- Erhvervsstyrelsen
- Arbejdstilsynet
- Miljøstyrelsen
- Justitsministeriet
- Forsvarsministeriet

SAGEN DER IKKE VIL DØ

TEKST
Ole Hoff-Lund

Whistlebloweren Anders Kærgaard valgte i 2012 at stå frem med en video, der dokumenterede, at danske soldater undlod at gribe ind, mens **tilbageholdte irakere blev mishandlet**. Irakernes erstatningssag er nu på vej i Højesteret, og den tidligere officer ser frem til endelig at lukke et kapitel, der har været definerende for hans liv.

Tobias Nicolai
FOTO

Det har været definerende for mit liv i en helt urimelig grad i de sidste mange år

Selv om det efterhånden er 18 år siden, at Anders Kærgaard var udsendt som efterretningsofficer i Irak, er han aldrig rigtig kommet hjem.

For sagen om de 23 civile irakere, der kræver erstatning fra den danske stat for tortur og mis-handling under en dansk ledet militæroperation i Irak, afventer fortsat sit endelige udfald i Højesteret.

Først når den sag er afgjort, kan Anders Kærgaard lukke det kapitel i sit liv, der har fyldt ekstremt meget og haft store personlige konsekvenser for ham som whistleblower.

— Den sag hænger stadig over hovedet på mig. Det har været definerende for mit liv i en helt urimelig grad i de sidste mange år. Jeg glæder mig til den dag, hvor jeg endelig kan komme hjem fra Irak, siger Anders Kærgaard.

01001111
10101110
00110001
11101000
11001101
00100011

Noget af udstyret fra tiden som efterretningsofficer i Irak har Anders Kærgaard beholdt.

Sagen tager sin begyndelse den 25. november 2004 under Operation Green Desert, hvor danske og irakiske styrker i fællesskab ransager en række huse i byen Al-Zubair i jagten på de ansvarlige for nogle af de frygtede vejsidebomber.

Som efterretningsofficer har Anders Kærgaard på forhånd vurderet de lokale efterretninger som upålidelige, og han advarer mod at gennemføre operationen. Den bliver gennemført alligevel — mest af hensyn til de irakiske samarbejdspartnere — med det resultat, at en række uskyldige irakere bliver gennemtæsket af irakiske soldater, mens de danske styrker ser passivt til.

De irakiske civile ofre bliver efter den hårdhændede behandling udleveret til irakisk politi, som tilbageholder dem i op til 70 dage og udsætter flere af dem for tortur.

Danske krumspring

Først i 2012 — otte år efter begivenhederne i Irak — bliver sagen rejst ved de danske domstole, men den danske stat gør alle tænkelige krumspring for at få afvist irakernes sag.

Statens forsøg på at fraskrive sig ansvaret gør Anders Kærgaard oprørt, og han forsøger uden held at råbe både Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen og Hærens Operative Kommando op. Til sidst beslutter han at offentliggøre en video, som viser, at danske soldater undlader at gribe ind, mens fangerne bliver slået og sparket.

— For mig at se handler det om nogle større og langt mere principielle ting. Nemlig at staten åbenbart ikke mener, at den er forpligtet til at overholde Geneve-konventionen, når man er i krig. Derfor er det en afgørende vigtig sag for mig, for selvfølgelig skal man overholde krigens love, siger Anders Kærgaard.

Kammeradvokaten, der er statens forsvarer, har i månederne inden kategorisk benægtet, at der blev optaget film på operationen. Og da filmen bliver offentliggjort, benægter forsvarschefen og forsvarsministeren først, at der er tale om Forsvarets kameraer. Senere må de indrømme, at de gav urigtige oplysninger om videoens eksistens.

Alligevel bliver der ikke rejst sigtelse mod nogen af de ansvarlige, og selve operationen bliver ikke undersøgt. Og da Anders Kærgaard ikke vil oplyse navnet på den kollega, der gav ham videoen, bliver han truet med

Jeg glæder mig til den dag, hvor jeg endelig kan komme hjem fra Irak

Anders Kærgaard mistede mange venner i Forsvaret, som ellers har fyldt det meste af hans liv.

et halvt års fængsel og siden idømt dagbøder på i alt 13.000 kroner. Han er indtil nu den eneste, der er dømt.

Sideløbende kører irakernes erstatningssag, og i 2018 afgør Østre Landsret, at irakerne er berettiget til erstatning på 30.000 kroner hver. Det er den dom, staten har anket til Højesteret, og som betyder, at Anders Kærgaard endnu ikke er kommet hjem fra Irak.

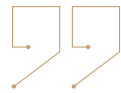
Det store syndefald

Fra den dag, Anders Kærgaard står frem, bliver intet som før. Nu er han ikke længere officer — han er whistleblower. På kort tid mister han næsten alle de venner og kollegaer i forsvaret, som indtil da har fyldt det meste af hans liv. På sociale medier skrumper

bekendtskabskredsen ind fra flere hundrede til bare en håndfuld eller to, og han vågner op til beskyldninger om at være landsforræder.

— Det har været ufattelig hårdt, og det har kostet mig alt. Det er fuldstændig urimeligt, at fordi jeg siger fra over for noget, der er så åbenlyst forkert, skal jeg kæmpe i mange år imod et system, der tager alle midler i brug for at få mig ned med nakken. Jeg er slidt ned, siger Anders Kærgaard og tilføjer, at det desværre er virkeligheden for de fleste whistleblowere.

Var det ikke for hans to nu voksne børn — den ene arbejder i forsvaret — samt organisationer som Amnesty International, der har bakket ham op hele vejen, ville han formentlig have kastet håndklædet i ringen.

Som borger, demokrat, officer og far har det været det store syndefald at opleve det politiske system opføre sig sådan

Omvendt ville sagen formentlig ikke være kommet så højt op i retssystemet, hvis han ikke var stået frem med videooptagelsen — og irakerne ville være ladt i stikken.

— Det er helt uforståeligt, at staten vil bruge så mange kræfter på at bekæmpe mig. Men i forhold til mine menneskelige værdier har det været prisen værd. Jeg kan i hvert fald se mine sønner i øjnene og fortælle dem, at jeg har gjort, hvad jeg kunne, og at jeg stod fast, siger han.

Særligt én politiker har skuffet ham. Det er nuværende justitsminister Nick Hækkerup (S). Da sagen begyndte at rulle, var Hækkerup en del af oppositionen i Folketinget, og han forsikrede, at hver en sten skulle vendes. Da han kort efter blev forsvarsminister, vendte han rundt på en tallerken.

— I stedet brugte han alle kræfter på at undergrave min troværdighed. Det er så uværdigt for staten, at den bruger alle kneb for at undgå at stå til regnskab i det, der i mine øjne er en ren tilståelsessag. Som borger, demokrat, officer og far har det været det store syndefald at opleve det politiske system opføre sig sådan, siger Anders Kærgaard.

Råbte i skoven

Et af de afgørende rygstød kommer, da han i 2015 modtager Menneskerettighedsprisen for sin indsats. Prisen gives på vegne af en lang række organisationer, og det beviser for ham, at han ikke står alene, men at der er opbakning mange steder i samfundet.

— På det tidspunkt kørte sagen på fuld skrue. At få prisen dér, det gjorde hele forskellen. Så var det ligesom ikke bare mig, der stod alene og råbte i skoven, siger han.

Undervejs har advokat Mads Pramming også ydet en kæmpe opbakning, og sammen er de med til at stifte organisationen Veron, der hjælper og rådgiver whistleblowere. De har også bidraget aktivt til at udforme den nye danske lov om beskyttelse af whistleblowere — både i kraft af høringsvar og ved at sidde med i den arbejdsgruppe under justitsministeriet, som har implementeret EU-direktivet om whistleblowere.

— Som samfund har vi flyttet os helt kolossalt siden 2012. Både fordi vi er mange, og fordi vi har ret. Folk vil ikke længere finde sig i, at tingene fejles ind under gulvtæppet, mener Anders Kærgaard.

3 n qubits =
1 bits = 2n b
1 qubits = 2
ts = 2n bits
2n bits n qu

Han roser ministeriets embedsfolk for at levere et grundigt og seriøst stykke arbejde og for ikke blot at lave en minimumsimplementering af EU-direktivet, sådan som blandt andre Tyskland har gjort. Ifølge Anders Kærgaard er Danmark gået videre, så loven yder en bredere beskyttelse ved at omfatte flere alvorlige forhold.

Alligevel er han forbeholden over for dele af loven, som ifølge Anders Kærgaard blev udvandet, da først politikerne fik fingrene i arbejdsgruppens anbefalinger.

— Grundlæggende er det jo fantastisk, at vi er nået så langt, at vi nu har en whistleblowerlov. Det kommer til at betyde rigtig meget for vores samfund. Loven er en god alfaversion. Men ligesom med Windows skal der en hel del opdateringer til, før den er helt i top, siger Anders Kærgaard.

En fejlkonstruktion

Et af hans kritikpunkter går på formuleringen om, at beskyttelsen gælder afsløringer af "alvorlige lovbrud", men at det er uklart, hvad der skal til for at falde ind under den betegnelse.

— Hvem skal definere, hvad der er et alvorligt lovbrud, og om du er beskyttet eller ej? Og hvis sagen viser sig ikke at være alvorlig nok til, at du er omfattet af beskyttelsen som whistleblower, risikerer du så at blive fyret? Den usikkerhed er både ærgerlig og problematisk, konstaterer han.

Han fremhæver også, at beskyttelsen ikke gælder for de 30.000 ansatte i forsvaret og i Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), hvis der er tale om klassificerede oplysninger. I stedet har forsvaret sin egen interne ordning, som hærchefen har omtalt som "en stikkerlinje".

— Langt de fleste oplysninger i forsvaret er jo klassificerede, så man sender et kraftigt politisk signal om, at ordningen ikke gælder for en særlig gruppe i samfundet. Selvfølgelig skal FE beskyttes, men det ligner, at man som politiker ikke ønsker at blive stillet til ansvar på lige præcis forsvarsområdet, siger Anders Kærgaard.

Som et tredje punkt kritiserer han, at man fra politisk hold generelt har valgt at fokusere for meget på at lave interne whistleblowerordninger på de store arbejdspladser fremfor at have en stærk ekstern ordning.

— Det er en grundlæggende fejlkonstruktion. Al erfaring viser, at de interne ordninger ikke virker, siger Anders Kærgaard.

Heldigvis, siger han, har politikerne lyttet til kritikken ved at supplere de interne ordninger med en ekstern ordning under Datatilsynet, som man kan benytte, hvis man ikke er tryk ved de interne ordninger.

— Det er vi enormt glade for. Det er den eksterne, uvildige ordning, der kommer til at gøre den store forskel. Det er et fantastisk sikkerhedsnet, og jeg har enormt stor tiltro til, at vi vil se mange henvendelser

den vej, siger Anders Kærgaard, der dog efterlyser en oplysningskampanje, så Datatilsynets ordning bliver mere synlig.

CV

Anders Koustrup Kærgaard

ALDER: 49 ÅR

KARRIERE:

Kaptajn ved Gardehusarregimentet og udsendt til Irak i 2004-2005 som efterretningsofficer. Forlod efterfølgende forsvaret og fik ansvar for projektering og etablering af Koldkrigsmuseum Stevnstort på Stevns.

Whistleblower i sagen om mishandling af civile irakere under Operation Green Desert og idømt dagbøder på i alt 13.000 kroner, fordi han ikke ville afsløre navnet på den officer, der havde sikret et videobånd med optagelser af overgrebene.

I bedste hænder

Han har tidligere sagt, at han håber, at Veron på et tidspunkt bliver overflødig, fordi samfundet finder ud af det fornuftige i at yde en tilstrækkelig beskyttelse af whistleblowere. Og målet er indenfor rækkevidde, mener Anders Kærgaard.

— Vi har alle sammen en interesse i at beskytte whistleblowere og i at sikre, at kritisable forhold kommer frem i lyset. Vi er virkelig kommet rigtig langt med den nye lov, og jeg håber, at Datatilsynets ordning er så effektiv om to-tre år, at vores rolle bliver mindre i Veron. Jeg er meget glad, siger Anders Kærgaard.

For nylig blev han inviteret til at holde et foredrag på Flyvevåbnets Officersskole, og selv om han indledningsvist var skeptisk ved at skulle optræde med sin historie i løvens hule, endte han med at takke ja, og det har han ikke fortrudt.

— Jeg har sjældent været så opløftet efter et af mine foredrag. Deres værdier og etik var lige, hvor de skulle

være. Hvis man kan tage de officerers reaktion som udtryk for holdningen i resten af forsvaret, så er vi i de bedste hænder, siger Anders Kærgaard og tilføjer:

— Det er på det politiske niveau, at kæden tit hopper af. ▀

SOM AT SPRINGE UD FRA ET HØJHUS

TEKST

Ole Hoff-Lund

Socialrådgiver Maj Thorsen valgte i 2014 at gå til medierne med historier om groft **omsorgssvigt af børn** i Randers Kommune. Fuldstændig anonym og uden at fortælle hverken venner eller kollegaer om det. Først to år senere stod hun frem. "Det var angstprovokerende, men opbakningen var kolossal", siger hun.

Tobias Nicolai

FOTO

Maj Thorsen glemmer aldrig den dag, hun besluttede at stå frem i offentligheden som den whistleblower, der to år forinden havde afsløret horrible forhold i familieafdelingen i Randers Kommune.

— Jeg var så bange. Jeg følte, at jeg stod på toppen af et 30 etagers højhus og tog springet ud i frit fald. Det var et kæmpe kontroltab, siger Maj Thorsen.

Hun havde arbejdet som socialrådgiver i kommunen i et års tid, da hun i slutningen af 2014 blev mere og mere frustreret og forarget over de lange ventetider for udredning og undersøgelser af udsatte børnefamilier, der havde brug for professionel hjælp.

Hele familieområdet havde netop været igennem en stor omorganisering, men det skabte blot endnu mere kaos, som sendte flere medarbejdere ned med stress og langvarige sygdomsmeldinger.

— Den øverste ledelse prioriterede ikke indsatsen for de udsatte børn. Sagerne hobede sig op, og folk hev i os fra alle sider for at tage sagerne, men vi havde ikke ressourcer nok. Vi havde møghamrende travlt. Men til sidst brændte det sammen, siger hun.

Både hun og de øvrige socialrådgivere havde på flere personalemøder forsøgt at råbe ledelsen op, men intet skete. Heller ikke to påbud fra Arbejdstilsynet om at rette op på det psykiske arbejdsmiljø førte umiddelbart til noget.

Og så var der dem, det hele handlede om: Børnene. Reglerne siger, at kommunen senest fire måneder efter, at den har modtaget en underretning om et udsat barn fra eksempelvis læge, skole eller andre myndigheder, skal have færdiggjort en undersøgelse, som kan føre til en konkret handlingsplan.

Men ifølge Maj Thorsen var ventetiden i Randers oppe på et år — uden at ledelsen greb ind.

— Du kan slet ikke forestille dig, hvor meget skade det kan gøre på et udsat barn at skulle vente så længe. Jeg havde nogle virkelig dygtige og pligtopfyldende kollegaer, men når rammerne ikke er til stede, så kan du aldrig gøre det godt nok, siger Maj Thorsen.

Derfor begyndte hun anonymt at fodre Randers Amts Avis med informationer, som førte til en række kritiske artikler om kommunens mangelfulde indsats. Kun hendes daværende mand vidste, hvad der foregik.

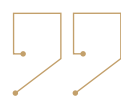
— Jeg oprettede en mailadresse til formålet og angav absolut ingenting, der kunne identificere mig. Dengang troede jeg, at det var ulovligt, men jeg var simpelthen nødt til at fortælle omverdenen, hvad der foregik, så jeg kunne de hjælpe de børn, som kommunen havde ladet i stikken, fortæller hun.

Svigt af børnene

Flere af sagerne handlede om par, der ventede barn, og hvor en læge allerede tidligt i graviditeten underrettede familieafdelingen om, at der var brug for at understøtte familien gennem hele graviditeten. I de tilfælde er det ifølge Maj Thorsen vigtigt, at fagpersonale kommer hurtigt på banen, men i flere sager skete det først lige inden termin.

Andre sager handlede om anbringelser af større børn — men hvor kommunen heller ikke overholdt reglerne.

— Vi kunne se, at vi svigtede børnene. Jeg er normalt meget autoritetstro, men da tilliden til ledelsen bristede, måtte jeg lytte til mit faglige og empatiske hjerte, siger Maj Thorsen.

Hvis ikke jeg var gået til pressen, var der aldrig sket noget

Da først historierne begyndte at rulle i medierne, pegede pilen direkte på ledelsen for familieafdelingen, der var blevet advaret gentagne gange af de ansatte om de kritisable forhold. To chefer blev afskediget, og Socialstyrelsens særlige task force blev indsat for at endevende

afdelingen og bygge den op igen. Desuden blev der hyret et konsulenthus til at tale med hver enkelt medarbejder.

— Jeg hørte fra en pålidelig kollega, der var tæt på ledelsen, at hvis de fandt ud af, hvem der var whistleblower, så ville vedkommende ryge ud på røv og albuer. Det kan jeg sådan set godt forstå. Det er jo aldrig rart at få udstillet sit beskidte vasketøj. Men ret beset ville de ikke have haft ret til at fyre mig, siger Maj Thorsen.

Frygten for at blive afsløret

Trods sin anonymitet frygtede hun at møde ind på arbejde den dag, hvor den første historie kom ud i Randers Amts Avis.

— Jeg følte mig skyldig. Jeg følte mig som en illoyal medarbejder, der gik bag om ryggen på ledelsen, og jeg var sikker på, at alle mine kollegaer kunne se, at det var mig, der var whistlebloweren, siger Maj Thorsen.

Socialrådgiveren ude i Skive er jo allerede gået død på side 5

Hun understreger, at det i hendes optik er god stil at prøve at løse problemerne internt først, men at der netop kan opstå situationer, hvor den eneste vej frem er at bruge sin ytringsfrihed som offentligt ansat — eller at blive whistleblower.

— Mine kollegaer følte sig afmægtige. De sad og græd, mens de fortalte om de urimelige arbejdsforhold, og hvordan deres faglighed hver dag led et knæk, fordi de ikke kunne yde den rådgivning, som børnene havde så akut brug for. Men jeg var stadig grundlæggende nervøs for deres reaktion, hvis de fandt ud, at det var mig, der stod bag, siger Maj Thorsen.

I januar 2015 fandt hun et nyt job, men inden hun sagde farvel til sin arbejdsplads, valgte hun at fortælle sandheden til en god kollega, fordi hun havde brug for ikke længere at stå alene med det. Kollegaen bakkede hundrede procent op og udtrykte lettelse over, at der endelig blev taget hånd om situationen. Først to år senere stod Maj Thorsen offentligt frem.

— Den opbakning, jeg fik fra kollegaer og mange andre, da jeg endelig stod frem, har været enestående og fantastisk, siger hun.

Maj Thorsen insisterer på, at offentligheden har krav på at kende kvaliteten af velfærdsydelse og vide, hvad der foregår i den offentlige forvaltning — særligt når forholdene er så alvorlige som i Randers Kommune. Faktisk har offentligt ansatte ifølge loven en udvidet ret til at ytre sig.

Det vidste Maj Thorsen bare ikke på det tidspunkt, hvor hun blev whistleblower. Men i dag er det noget, hun fortæller kommende socialrådgivere om, når hun underviser på forskellige uddannelser.

— De skal vide, at de tilnærmelsesvist har en pligt til at udtale sig, hvis de løber ind i noget tilsvarende. Der gælder nogle meget få og klare regler i forhold til offentligt ansattes ytringsfrihed. Man skal selvfølgelig tænke sig om, og borgerne må ikke kunne genkendes, men der er meget vide rammer for at udtale sig, siger hun.

Svært at forstå

Folketinget vedtog sidste år en ny lov om beskyttelse af whistleblowere, som er baseret på et EU-direktiv og fastsætter en række procedurer for virksomheder og offentlige arbejdspladser.

Men loven er for svær at forstå, mener Maj Thorsen, og hvis den havde eksisteret, da hun selv afslørede

forholdene i Randers Kommune, er det ikke sikkert, at hun havde taget det skridt.

— Hvis jeg havde læst loven dengang, ville jeg have været alvorligt i tvivl om, hvorvidt mine oplevelser var alvorlige nok til at være omfattet af beskyttelsen. Omvendt havde jeg dengang en følelse af, at jeg skulle ud med min viden lige meget hvad, siger hun.

Hun peger på, at lovtæksten indleder med at fortælle om EU's finansielle interesser samt forebyggelse af hvidvask og finansiering af terrorisme som eksempler på områder, hvor beskyttelsen gælder. Derefter nævner den bestikkelse, aflytning, bedrageri, tyveri, svig, under-slæb og chikane.

— Først som det allersidste står der noget om omsorgssvigt. Men socialrådgiveren ude i Skive er jo allerede gået død på side 5, siger Maj Thorsen.

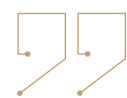
Hvis alvorlige sager om eksempelvis omsorgssvigt eller misbrug af offentlige midler skal frem i lyset, er det derfor nødvendigt, at myndighederne laver en mere folkelig version af reglerne, mener hun:

— Meningen er jo at få flere sager frem, men det kommer de ikke, hvis man pakker reglerne ind i knastørre, juridiske formuleringer.

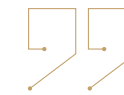
Ingen mirakelløsning

Med den nye whistleblowerlov er alle virksomheder med over 50 medarbejdere nu omfattet af reglerne om at sikre en whistleblowerordning på arbejdspladsen. Det gælder også for kommunerne, hvoraf nogle har besluttet at placere den eksternt hos eksempelvis et advokatfirma.

Det er også muligt at benytte en ny ordning hos Datatilsynet, som dog understreger, at man som udgangspunkt bør benytte de interne ordninger, da de ofte have et langt bedre kendskab til de lokale forhold på arbejdspladsen.

Det kræver stort mod og mange personlige overvejelser at være whistleblower

Vi kunne se, at vi svigtede børnene

Men Maj Thorsen er skeptisk ved udsigten til, at sagerne skal behandles internt i kommunen.

— Den nye lov er bestemt ikke en mirakelløsning. En intern ordning forudsætter, at alle henvendelser behandles upartisk, og selv hvis ordningen lægges eksternt, skal kommunen stadig forholde sig til, om de overhovedet synes, der er sag. Det er problematisk, siger hun.

Maj Thorsen

ALDER: 47 ÅR

KARRIERE:

Uddannet socialrådgiver i 2009. Har arbejdet otte år med børnehandicapområdet, familieafdelinger og jobcentre. Siden 2017 har hun været privatpraktiserende socialrådgiver med speciale i jobcentersager, herunder førtidspension, fleksjob, sygedagpenge og kontanthjælpssager. Læs mere på majthorsen.dk

Hun finder det helt galt, hvis eksempelvis kommunaldirektøren sidder med i det udvalg, der skal behandle klagerne. I flere kommuner er det faktisk op til kommunaldirektøren, om der skal sættes en undersøgelse i gang, viser en kort gennemgang af ordningerne.

— Det kræver stort mod og mange personlige overvejelser at være whistleblower. Derfor skal ordningen være så tryk og tillidsvækkende som muligt. Og det er den altså ikke, hvis det er kommunens ledelse, der vurderer sagerne, siger Maj Thorsen.

Derfor frygter hun også, at mange vil være tilbageholdende med at råbe op om forhold, som ellers burde komme frem. Samtidig forhindrer lovens bestemmelser i vidt omfang, at sagerne kommer til offentlighedens kendskab, fordi der kun er begrænset adgang til aktindsigt, siger hun.

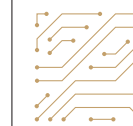
— Dermed risikerer du præcis den mørklægning, som ikke bør være der. Spørgsmålet er, hvem loven beskytter mest. Om det er

whistlebloweren eller myndighederne. Det er hamrende vigtigt, at ordningen fungerer ordentligt i kommunerne, for vores velfærdssamfund er mere presset end nogensinde før, siger Maj Thorsen og tilføjer:

— Min sag er ni år gammel, men den kunne lige så godt være sket i går.

Selv med den nye whistleblowerordning på plads, vurderer hun derfor, at hun ville have valgt samme metode til at få sin historie ud i offentligheden.

— Hvis ikke jeg var gået til pressen, var der aldrig sket noget. De ville have holdt sagen internt. Det eneste, jeg kan være ked af, er, at det tog så lang tid for mig at finde modet til at stå frem, siger hun. ▀

PROSABLADETS LÆSERE:

FLØJTEN SKAL
LYDE

TEKST

Stine Nysten

Det er en demokratisk nødvendighed, at ansatte anonymt kan gøre opmærksom på **kritisable forhold på arbejdspladsen**. Det mener Prosabladets læserpanel, der dog lige vil se resultater fra den nye whistleblowerlov, før de afsiger dommen over de nyoprettede interne whistleblowerordninger.

Mikkel Henssel

ILLUSTRATION

Ville du gøre brug af en whistleblowerordning på din arbejdsplads, hvis du opdagede, at din arbejdsplads brød loven eller foretog sig andre kritisable ting?

Ja, svarer flertallet af medlemmerne i Prosabladets læserpanel, der i denne omgang er blevet spurgt til deres holdninger til det at whistleblowe, fordi de fleste danske arbejdspladser ved lov nu er pålagt at etablere en intern whistleblowerordning, hvor de ansatte trygt skal kunne indberette ulovligheder eller kritisable forhold, som de er blevet opmærksomme på i forbindelse med deres arbejde. Loven er et godt tiltag, mener panelet.

"Man sikrer sig, at virksomhederne ikke lader hånt om sager, der er af vigtig karakter. Der er én at gå til – lidt i stil med en tillidsmand", siger en af deltagerne, mens en anden bakker op om loven, "fordi vi ser flere og flere organisationer, der har aktiviteter, der bryder lovgivningen eller politikker, som den øverste ledelse påstår ikke at kende til, selvom de har foregået i årevis".

Enkelte paneldeltagere har allerede blæst i fløjten over for deres arbejdsgiver, fordi de er faldet over noget, som de ikke synes var i orden.

"Jeg oplevede, at min nærmeste leder gav mig besked om at give ekstra brugerrettigheder til en anden medarbejder – som "tilfældigvis" er hans kone – til ting, som jeg ikke mente, hun skulle have adgang til (personalets personlige oplysninger). Jeg gik direkte til direktøren, som bad mig annullere disse rettigheder og

meddele min chef, at jeg havde gjort det – med cc til ham i mailen", fortæller en deltager.

Andre har ikke været lige så direkte, når de har opdaget kritisable ting på arbejdspladsen.

"Ledelsen traf en beslutning om at afvise en aktindsigt på en offentlig virksomhed. Det var jeg ikke enig i. Jeg rådgav journalisten om, at jeg var uenig, og anbefalede, at vedkommende klagede. Samtidig skrev jeg til klageinstansen, at jeg mente, at min arbejdsgiver ikke havde ret og begrundede hvorfor. Journalisten fik ret, og klageinstansen skrev et meget bestemt brev til min arbejdsgiver", fortæller et PROSA-medlem.

Tvivel om uvildighed

Læserpanelets opbakning bygger i overvejende grad på det indbyggede faktum, at en sådan whistleblowerordning er anonym.

"Grundlæggende er det en god idé, at man kan gøre opmærksom på forhold uden at miste sit job", noterer en, mens en anden skriver: "Det giver en mulighed for at indrapportere en ulovlighed til en forhåbentlig uvildig instans i virksomheden. Man kan jo have eller få problemer med at skulle klage til den ledelse, som står bag ulovligheden".

Selvom loven fastslår, at både den, der indberetter, og den eller de, der sker indberetninger om, skal beskyttes, er det ikke nok til at berolige alle.

"Det ender med en ordning, hvor udbyderen af ordningen fejrer næsten alting væk for at holde omkostningen nede, enten for egen vindings skyld eller for at holde på kunderne", lyder skudsmålet fra en af paneldeltagerne.

Der hersker også andre forbehold i panelet, for er det en sladrefunktion, der er blevet indført?

"Nogle kan misforstå eller bevidst prøve at misforholke oplysninger for at sætte kollegaer eller arbejdsplads i et dårligt lys", pointerer et medlem.

Demokratisk nødvendighed

Ud over de interne ordninger på de større arbejdspladser, skal Datatilsynet stå for en ekstern ordning, som alle kan benytte. Det synes de fleste paneldeltagere er en god idé. Som et medlem skriver: "Datatilsynet er nok mere upartisk end virksomhedens egen ordning".

Krav om beskyttelse

Når en virksomhed etablerer en intern whistleblowerordning, skal der ske beskyttelse af den, der indberetter, men der skal også være fortrolighed om den eller de, der sker indberetninger om. Der skal udpeges en upartisk person eller afdeling, der er kompetent til at følge op på indberetninger, og whistlebloweren skal inden for syv dage have en bekræftelse på, at indberetningen er modtaget. Virksomhederne kan også vælge, at en ekstern part – eksempelvis en advokat eller et revisionsfirma – skal stå for ordningen.

"Det er fint i forhold til at beskytte borgernes data", siger en anden, mens en tredje noterer: "Det sikrer ligeværdige forhold på store såvel som små arbejdspladser. Det kan blive en for stor administrativ byrde for mindre virksomheder".

Men om det lige bør være Datatilsynet, der står for ordningen, er der et par stykker, der ikke er overbevist om.

"Der skal være en mulighed for alle medarbejdere for at komme af med deres viden om overtrædelser, men det burde ikke have været Datatilsynet", skriver en, mens en anden peger på, at "den burde ligge i Justitsministeriet".

Nogle medlemmer problematiserer også det forhold, at man vil bruge ordningen, når man ikke har tillid til ledelsen: "Jeg vil ikke arbejde et sted, hvor jeg ikke føler, at jeg vil kunne få ordentlige svar ved direkte at snakke med chefen om eventuelle problemstillinger. Så derfor tror jeg ikke, at situationen nogensinde vil opstå", konstaterer en paneldeltager.

Men faktum er, at panelet er rørende enige om, at whistleblowerordninger er en demokratisk nødvendighed. Som et medlem skriver, "en whistleblower er en, der gør opmærksom på ulovligt, amoralsk eller på anden måde forkert

adfærd i et styre eller en virksomhed", mens en anden paneldeltager udtrykker det således: "Det er en samfundspligt at whistleblowe, hvis man opdager noget, der ikke er i orden".

HVAD KAN DU WHISTLEBLOWE OM?

Du kan ifølge den nye lov indberette om oplysninger inden for specifikke områder:

- Offentligt udbud
- Finansielle tjenesteydelser
- Forebyggelse af hvidvask
- Miljøbeskyttelse
- Finansiering af terrorisme
- Produktsikkerhed
- Forbruger- og databeskyttelse
- Folkesundhed

Derudover kan du indberette andre alvorlige forhold – eksempelvis grov chikane på grund af race, politiske og religiøse tilhørsforhold eller grove seksuelle krænkelse på arbejdspladsen.

PROSABLADETS LÆSERPANEL

Prosabladets læserpanel er et forum for erfaringsdeling om aktuelle emner. Læserpanelets hovedformål er at afdække holdninger og tilføre indsigt. Panelet må ikke forveksles med meningsmålinger og postulerer ikke repræsentativitet. Tilmeld dig panelet og få dine meninger hørt på læserpanel@prosa.dk

GRAPHE-03

Den franske kodekunstner Julien Gachadoat har i mange år udforsket generativ tegning og skabt unikke værker med brug af algoritmer. Han arbejder med fremkomsten af abstrakte former, der kombinerer monokrome, geometriske figurer og leger med gentagelser.

Han har udviklet sine egne værktøjer baseret på enkle grafiske regler og bruger computeren til at udforske de formelle muligheder, der følger. Det er gennem processen med at udskrive kunstværkerne ved hjælp af en plotter, at han skaber en forbindelse mellem tekst og kode. Hans foretrukne redskaber er Processing, p5.js og Axidraw. ▀

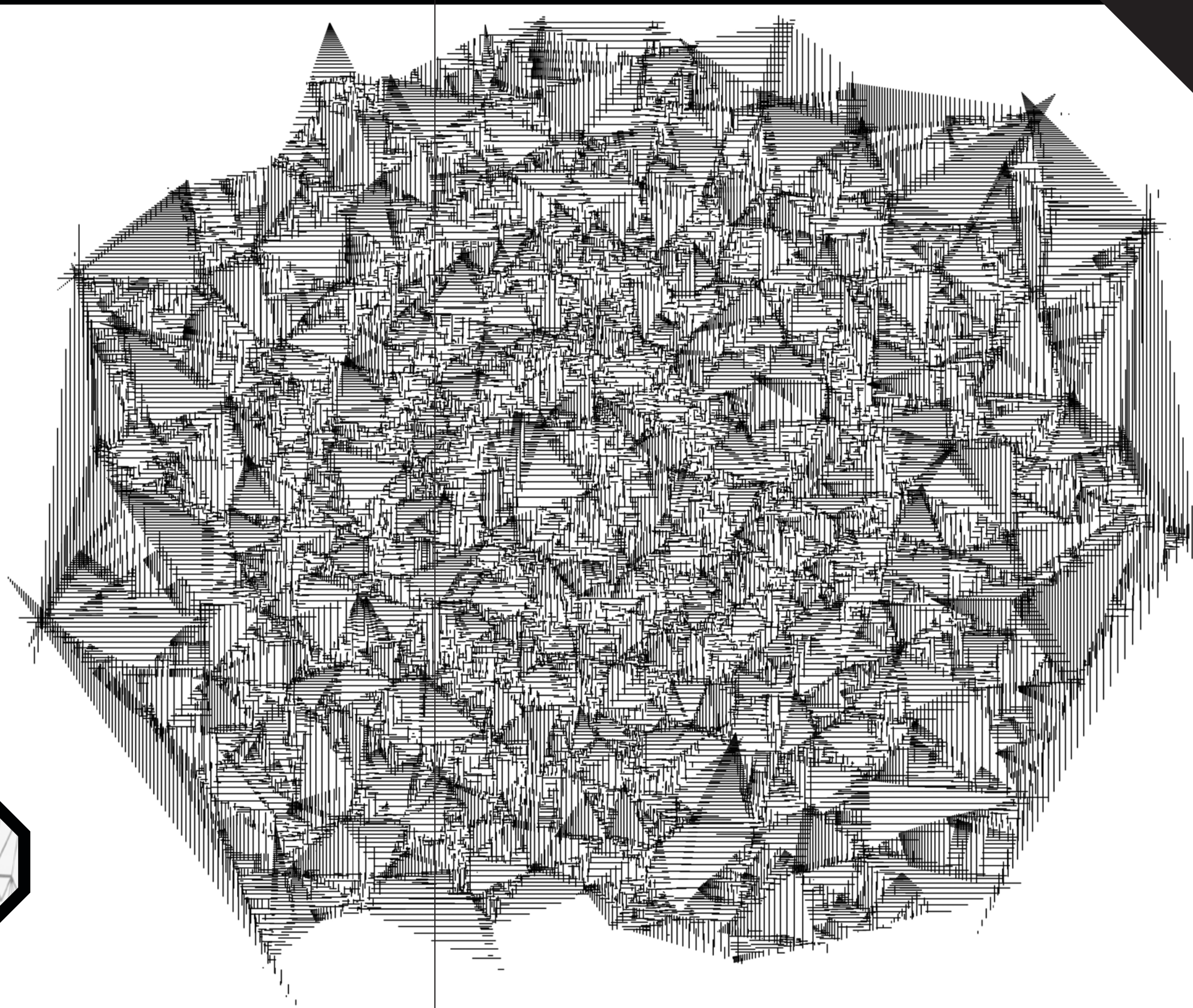

Ved hjælp af tilfældige operationer skaber jeg et element af overraskelse

Julien Gachadoat (1975) voksede op i 1990'erne med avantgarde demoscenen, hvor han lavede visuelle effekter med kode. Lige siden har programmeringssprog været hans kreative værktøj. Han har en master i elektronik fra Université de Bordeaux og en master i interaktivt grafisk design fra École Nationale des Arts Décoratifs, og han har udstillet i både Paris og Berlin.

Twitter: [\[v3ga\]](#)
Instagram: [\[julienv3ga\]](#)
Web: [\[v3ga.net\]](#)

NÅR CHEFEN ER EN APP

Unge, der arbejder for digitale platforme, oplever, at det er svært at vurdere, hvem der har **ansvaret for deres arbejdsmiljø**, viser ny undersøgelse.

Tendensen har bredt sig som en steppebrand i de senere år – de hurtige digitale løsninger, der giver dig de varer, du vil have, på stort set alle tider af døgnet. Et hurtigt swipe på en app, og du har bestilt rengøringshjælp eller en pizza leveret til døren.

Det er blevet nemt at bestille serviceydelser hjemme fra sofaen på sin smartphone, og særligt mange unge mennesker er beskæftiget gennem digitale platforme. Men deres ansættelsesforhold åbner for mange tvivlsspørgsmål – også hos de unge selv.

For med den nye arbejdsform er arbejdstageren primært i kontakt med en browser eller en app i løbet af en arbejdsdag, og det fører en række nye problemstillinger med sig.

Det viser nye resultater fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA), hvor forskere i samarbejde med Aalborg Universitet, Center for Ungdomsforskning og Roskilde Universitet blandt andet har spurgt 29 unge om deres arbejdsmiljø.

Mange af dem er i tvivl om, hvem der har ansvaret, hvis de for eksempel får en arbejdsskade.

“Vi kan se, at særligt de unge, der arbejder freelance, er i tvivl om, hvilke rettigheder og regler der gælder for dem. De adspurgte unge tror, at platformen tager sig af arbejdsmiljøet. Det kan skabe et uklart ansvarsforhold”, siger Johnny Dyreborg, der er seniorforsker og projektleder ved NFA.

I forskningen skelner man mellem digitale arbejdsplatforme med eller uden GPS-tracking, hvor arbejdstagerne for eksempel er madbude, og sociale medieplatforme, hvor man blandt andet finder influencere, der lever af at skabe indhold på sociale medier. De nye resultater er en del af et tværfagligt projekt i NFA, der skal indsamle viden om arbejdsmiljøet hos unge under 30 år på de digitale arbejdsmarkeder.

Ifølge seniorforsker Johnny Dyreborg opstår der især udfordringer, hvis de unge får en arbejdsskade. Det skyldes, at de unge oplever platformen som deres arbejdsgiver, selv om de fleste platforme kategoriserer de unge som selvstændige i deres vilkår og betingelser.

Eksempelvis kan kurerer, der styrter på cyklen i forbindelse med en arbejdsopgave, opleve, at arbejdsgiveren ikke dækker arbejdsskaden. På samme måde kan hundeluftere opleve, at arbejdsgiverens forsikring dækker hunden, men ikke arbejdstageren selv.

“Det betyder, at de unge arbejdstagere i praksis står alene med ansvaret for arbejdsmiljøet, selv om de oftest har begrænset kontrol over, hvordan arbejdsopgaverne planlægges og udføres. De unge arbejdstagere, vi har talt med, giver udtryk for, at de tror, de er forsikret gennem appen, men det er de sjældent, siger Johnny Dyreborg.

Han tilføjer, at mange unge oplever, at arbejdsformen giver dem stor frihed, fordi det er fleksibelt.

Flere danske fagforeninger ser kritisk på vilkårene for digitalt platformarbejde og vil have virksomhederne til at påtage sig et større ansvar for de unges ansættelsesforhold. Det gælder blandt andre 3F.

“De unge står alene uden en synlig chef. Platformen sørger for arbejdsopgaverne, men efterfølgende er der ingen, der tager ansvar for arbejdsforholdene. Det strider imod danske principper på arbejdsmarkedet med lønmodtagere og ansvarlige arbejdsgivere”, siger Caja Bruhn, faglig sekretær i 3F, til forskerne bag undersøgelsen.

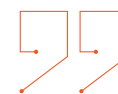
I januar afgjorde Skatterådet, at de cirka 4.000 bude hos leveringstjenesten Wolt ikke er selvstændige erhvervsdrivende, sådan som Wolt hævder, men at de skal betragtes som lønmodtagere. Derfor skal Wolt indeholde kildeskat på vegne af sine bude. Om de også skal omfattes af normale ansættelsesretlige vilkår, er endnu uklart. ▀

HVAD ER DIGITALT PLATFORMSARBEJDE?

- Platformsarbejde er arbejde, hvor en person stiller sin arbejdskraft til rådighed via en digital platform, der forbinder udbyder og bruger.
- Tjenesteydelsen består af mindre opgaver som børnepasning, rengøring eller levering af mad, som kunden bestiller og betaler for gennem en applikation på deres smartphone.
- Platformsarbejdere er ofte ansat som freelancere eller selvstændige erhvervsdrivende, og det kan skabe uklarhed om arbejdstagerens rettigheder.

KILDE: BESKÆFTIGELSESMINISTERIET

Arbejdspladserne kan potentielt set vinde rigtig meget med en lille indsats

– Lars L. Andersen, professor ved NFA

Tekst >
Ole Hoff-Lund

SMÅ ØVELSER KAN NEDBRINGE SYGEFRAVÆRET

Korte træningspas for nakke, skuldre og ryg i arbejdstiden kan have **stor betydning for sygefraværet** hos medarbejderne.

Hvis alle danske arbejdspladser indfører træning og lette fysiske småøvelser i arbejdstiden, kan det potentielt forebygge 13 procent af det samlede lange sygefravær i Danmark – det vil sige sygefravær i over 30 dage.

Sådan lyder konklusionen på et nyt studie fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA), der har undersøgt 70.000 danskeres arbejdsmiljø og helbred.

“Arbejdspladserne kan potentielt set vinde rigtig meget med en lille indsats. Det er win-win”, siger Lars L. Andersen, der er professor ved NFA og har stået i spidsen for undersøgelsen.

De korte træningspas for medarbejderne i arbejdstiden kan derfor være en rigtig god investering for danske arbejdspladser.

“Vores forskning viser, at småøvelser på arbejdspladsen er et vigtigt supplement til mere traditionelle ar-

bejdsmiljøindsatser. Den sætter en tyk streg under den gavnlige effekt fysisk træning har for medarbejderne”, siger Lars L. Andersen.

Betegnelsen småøvelser dækker korte træningspas, som for eksempel kan være 10 minutters elastikøvelser eller øvelser med kropsvægt, hvor musklerne i nakke, skuldre og ryg styrkes.

Fælles for øvelserne er, at der ikke er behov for fitnessfaciliteter, omklædning eller efterfølgende bad. I stedet kan de for eksempel foregå i et mødelokale eller i kantinen, som det sker i PROSA hver dag.

I undersøgelsen har forskerteamet undersøgt, hvordan brugen af småøvelser i arbejdstiden hænger sammen med risikoen for langtidssygefravær. De 70.000 danskere har deltaget i undersøgelsen via et spørgeskema og er blevet fulgt i registre om langtidssygefravær over to år.

“Det er vigtigt, at øvelserne foregår på arbejdspladsen, når det passer ind i arbejdsdagen. For at det skal lykkes i praksis

på længere sigt, handler det meget om fremme en kultur med gode vaner. For eksempel at man bruger 10 minutter på småøvelser inden frokosten, eller når der er brug for en kort pause om eftermiddagen”, siger Lars L. Andersen.

Småøvelserne holder muskulaturen i gang og giver et vitalt afbræk fra stillestående kontorarbejde.

“Kan man ændre arbejdskulturen, så medarbejderne får stærkere kroppe, kan vi potentielt også mindske sygefraværet. Men det skal naturligvis ske i samspil med en vedvarende indsats for et godt ergonomisk og psykisk arbejdsmiljø”, siger Lars L. Andersen.

Han forklarer, at der gennem de seneste ti år har været en positiv udvikling i brugen af småøvelser på danske arbejdspladser, men der er lang vej endnu, før det bliver normen alle steder.

“Det kræver en kulturændring på danske arbejdspladser, og det tager tid”, siger Lars L. Andersen. ▀

gode råd til at komme i gang med træningen

Tydelig opbakning fra ledelsen: De ansatte skal vide, at det er i orden at bruge arbejdstiden på småøvelserne.

Gør det til en fællesaktivitet: Både ledelse og medarbejdere skal deltage, hvis det er muligt.

Få lagt den daglige træning i kalenderen: Find et fast tidspunkt.

Find en tovholder: På den måde er der en person, der kan hanke op i kollegaerne.

Gør det, selvom du er nybegynder: Din krop skal nok fortælle, hvis du laver øvelserne forkert – og ellers kan I hjælpe hinanden.

KILDE: DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR ARBEJDSMILJØ

FÅ INDFØRING I VR – den virtuelle virkelighed

Kom med til en spændende introduktion til Virtual Reality.

Vi tager VR-brillerne på og ser nærmere på, hvad Virtual Reality-teknologien er for en størrelse, hvordan den har udviklet sig, og hvor den står nu. Vi vender også blikket mod fremtiden og finder ud af, hvorfor der investeres så massivt i teknologien. Og så tager vi selv VR-brillerne på, så du kan prøve kræfter med den virtuelle verden.

Oplægsholder

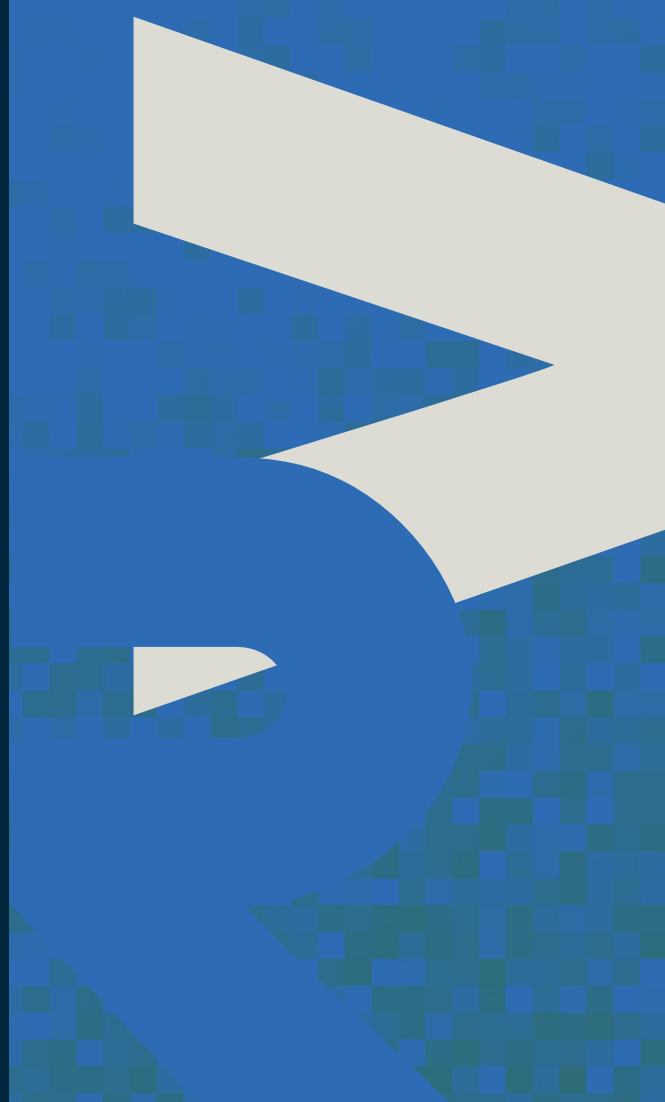
Jesper Roy, direktør ved Takeawalk, som rejser Danmark rundt og holder oplæg og introduktioner til VR.

Arrangementet er åbent for alle, men er arrangeret af **PROSA UNG**. Har du lyst til at høre mere om UNG, afholder vi opstartsmøder i både Odense, Aalborg, Aarhus og København.

Vi serverer lidt at spise og drikke undervejs.

Dato:
København Onsdag 16. marts kl. 17.00-19.00
Aarhus Torsdag 17. marts kl. 17.00-19.00
Aalborg Mandag 21. marts kl. 17.00-21.00
Odense Torsdag 24. marts kl. 17.00-19.00

Sted: PROSAs lokaler i de respektive byer.

NYUDDANNET? Bliv klar til dit første job

Hvordan lander du dit første job, og hvad skal du have i løn? Bliv klædt på til alt fra jobsøgning til den første tid på jobbet.

Er du nyuddannet, så kom til online Graduate Day med PROSA. Få svar på alle dine spørgsmål, og få gode råd fra vores karriererådgiver og jurist, så du kan lande et godt job og blive klogere på løn, jobforventninger og arbejdsforhold.

Hør desuden om, hvordan det var at starte på job fra en anden nyuddannet i it-branchen.

Program

- > Velkomst (Toke Larsen, konsulent PROSA)
- > Hvordan lander du dit første job? Gode råd til jobsøgningen (Ove Larsen, karriererådgiver, PROSA)
- > Den første tid i nyt job. Erfaringer fra en nyuddannet (Mikkel Hintz, nyuddannet cand. it, SkoleIT)
- > Pause
- > Få styr på din ansættelseskontrakt (Camilla Winther, jurist, PROSA)
- > Hvad skal du have i løn? Tips til lønforhandling
- > Andre tilbud fra PROSA

Dato: Tirsdag 15. marts kl. 13.00-15.00
Sted: Online. Direkte link sendes dagen før pr. mail

IT Auditing, Compliance og Investigation

De fleste ønsker at være i kontrol med deres it-løsninger og regner med, at deres krav til informationssikkerhed naturligvis bliver implementeret som designet – og virker efter hensigten i hele perioden.

På dette webinar forholder vi os til, om vi er i kontrol – og verifikation for, at det er tilfældet. Vi kigger blandt andet på mulighederne for dokumentationen af observationer, bevisets styrke, og om det kan holde i retten, samt den sproglige fremstilling i eksempelvis it-revisionsrapporter.

Underviser

Peter Anglov er uddannet civilingeniør og har beskæftiget sig med it-sikkerhed og it-revision i nogle af de største it-installationer i Danmark og har mange års erfaring med undervisning.

Dato: Mandag 21. marts kl. 17.00-19.00
Sted: Online. Direkte link sendes pr. mail på dagen

SÅDAN FÅR DU MERE I LØN

Få styr på planlægning, strategi og teknik og få gode råd, der kan ses på lønsedlen

Lønforhandling sker hele året og ikke kun på dagen. Kom og få styr på planlægning, strategi og teknik, samt gode råd, der kan ses på lønsedlen.

For mange medarbejdere er det snart tid til den årlige lønforhandling. Dette er for nogle en svær disciplin, hvor medlemmer skal sætte sig selv og sine præstationer i centrum.

Det gælder om at være velforberedt, og det bliver du på dette minikursus, hvor vi deler ud af tips og tricks til, hvordan du får det maksimale ud af din næste lønsamtale.

Aarhus

Dato: Onsdag 23. marts kl. 17.00-20.00
Sted: PROSA Aarhus, Søren Frichsvej 38K, 8240 Åbyhøj
Underviser: Camilla Winther, jurist i PROSA

København

Dato: Onsdag 23. marts kl. 17.00-20.00
Sted: PROSA, Vester Farimagsgade 37A, 1606 København V
Undervisere: Claus Edlev og Lasse Darting, jurister i PROSA

SIG FRA – konflikthåndtering & sund kommunikation

Hvordan siger man fra – uden at skabe en konflikt? Og hvordan kan man via sin måde at kommunikere på være med til at skabe en sund intern kommunikationskultur, der støtter trivsel og samarbejde?

Få indføring i, hvilke dynamikker der er på spil, når vi bliver overvældede af andres krav og forventninger og har svært ved at gøre vores egne gældende. Du får værktøjer til at bryde dynamikkerne respektfuldt og empatisk. Og til selv at komme på banen og skabe forståelse for din side af bordet. Du bliver bedre til at analysere andres dagsorden og forberede dig på svære samtaler og forhandlinger. Workshopen inddrager dialogisk kommunikationsteori og dialogiske værktøjer, der styrker din og dine kollegers daglige kommunikation, konflikthåndtering og samarbejdsevner.

Underviser

Annette Bjerre Ryhede, ejer af ARTIKULATION, har siden 2005 udklækket troværdige talere fra private og offentlige organisationer samt universiteter, ngo'er og fagforeninger.

Dato: Torsdag 7. april kl. 17.00-20.00
Sted: Online. Direkte link sendes pr. mail på dagen

Roller, ansvar og mandat, når du arbejder agilt

Hvad betyder alle de nye roller, som er dukket op i takt med, at flere og flere organisationer arbejder agilt? Er Scrum Master bare en smart ny måde at sige projektleder på? Få introduktion til de roller, der findes i de mest populære og anvendte agile metoder: Scrum, Kanban og SAFe. Vi kigger på tilhørende ansvar og mandat samt undersøger snitflader til rollerne.

Kom og brug nogle timer på at blive klogere, have det sjovt og få inspiration med hjem til dit team og din arbejdsplads. Kurset henvender sig til medlemmer, som ønsker at dykke ned i de agile roller. Vi kommer blandt andet omkring de agile værdier og principper, roller i Scrum, Kanban og SAFe samt ansvarsområder, faldgruber og misforståelser.

Undervisere

Jesper Thaning har hjulpet organisationer, der anvender lean og agile metoder, i de sidste 20 år. **Søren Weiss** har hjulpet organisationer, der anvender agile metoder, Scrum og Kanban, siden midten af 2000'erne.

Dato: Torsdag 21. april 17.00-20.00
Sted: Scandic Copenhagen, Vester Søgade 6, 1601 København V

Kalender april 2022

Dato/Tid	Sted	Emne
01.04 kl. 18:00	Bogensholmløjren	GAME_IT
05.04 kl. 17:00	Online	Cyberkrig – privat eller statsligt
06.04 kl. 17:00	Odense	UNG opstartsmøde i Odense
06.04 kl. 17:00	Aalborg	UNG opstartsmøde i Aalborg
06.04 kl. 17:00	Online	Get started with Docker
07.04 kl. 17:00	København	UNG opstartsmøde i København
07.04 kl. 17:00	Aarhus	UNG opstartsmøde i Århus
07.04 kl. 17:00	Online	Sig fra - Konflikthåndtering & sund kommunikation
12.04 kl. 18:00	København	Netværksmøde elektronik og mekanik
20.04 kl. 17:00	Online	Kan du tale jura? Intro til agile it-kontrakter
21.04 kl. 17:00	København	Roller, ansvar og mandat når man arbejder agilt
23.04 kl. 10:00	Herning	Gamebox Festival
25.04 kl. 17:00	Online	Data Governance - datakvalitet og datasikkerhed
26.04 kl. 17:00	Online	Sustainable Software Engineering
26.04 kl. 18:00	København	Functional Copenhagensers Meetup Group
26.04 kl. 18:00	København	Netværksmøde elektronik og mekanik
27.04 kl. 17:00	Online	Grundlæggende webudvikling med HTML, CSS og JavaScript
28.04 kl. 17:00	Online	Introduktion til DAX

Formand, næstformand, forbundssekretærer og lokalafdelinger
Henvendelse omkring hastesager kan uden for PROSAs åbningstider ske direkte til de fagligt valgte.

Niels Bertelsen
Formand
Direkte: 33 36 41 11
Mobil: 40 11 41 23
E-mail: nib@prosa.dk

Hanne Lykke Jespersen
Næstformand
Direkte: 33 36 41 34
Mobil: 28 88 12 47
E-mail: hlj@prosa.dk

Morten Rønne
Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 21
Mobil: 27 10 78 86
E-mail: mbr@prosa.dk

PROSA
Forbundet af It-professionelle

Amanda Christiansen
Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 27
Mobil: 20 96 84 97
E-mail: ach@prosa.dk

Henrik Jacobsen
Forbundssekretær
Direkte: 87 30 14 10
Mobil: 22 88 72 62
E-mail: hja@prosa.dk

Bjørn Vitoft
Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 14
Mobil: 53 57 01 56
E-mail: bvi@prosa.dk

København – Forbund og Min A-kasse
Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V
Kontortid: kl. 9-15 mandag dog kl. 10-15 Tlf.: 33 36 41 41

Aarhus
Søren Frichs Vej 38 K th, 8230 Åbyhøj
Kontortid: kl. 9.30-15

Odense
Overgade 54, 5000 Odense C
Kontortid: kl. 10-15

Curt Kjærsgaard Raavig
Forbundssekretær
Direkte: 33 36 41 22
Mobil: 25 22 16 33
E-mail: ckr@prosa.dk

PROSA/DXC
Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/OFFENTLIG
Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/VEST
Søren Frichs Vej 38 K th., 8230 Åbyhøj.
Tlf.: 33 36 41 41

E-mail:
medlemsreg@minakasse.dk
prosa@minakasse.dk
formand@prosa.dk
faglig@prosa.dk
prosa@prosa.dk

PROSA/SAS
Retortvej 8, 2500 Valby.
Tlf.: 29 23 53 96

PROSA/STUD
Overgade 54, 5000 Odense C.
Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/ØST
Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V.
Tlf.: 33 36 41 41

Afkodet

Tekst >
Ole Hoff-Lund

2

Jeg har altid kæmpet mest med at lære Solidity – særligt under mit bachelorprojekt. Det var svært at teste, og fejl var svære at debugge.

1

Mit første sprog var PHP, som jeg lærte, da jeg studerede multimediedesign på IBA Kolding.

3

Jeg vender altid tilbage til Javascript, specifikt node.js, da det er nemt at samarbejde på projekter, som anvender dette, hvis strukturen og sammensætningen af projektet er blevet opsat optimalt.

```
contin  
(qF1$N),",  
nd(100*sum(qF1$  
m_text(aes(labe  
hjust =  
positi  
lip())
```

6

Til begyndere vil jeg anbefale Python og node.js, hvis man er sikker på sin vej og skarp i terminalen. De er begge nemme at gå til, og der er tusindvis af gratis ressourcer at finde online.

Jeg elsker at afprøve nye databaser og anvende deres query-languages til små projekter.

5

Jeg hader ikke noget programmeringssprog, men jeg er ikke stor fan af PHP.

Peter H. Jespersen er bachelor i webudvikling og arbejder som backend-udvikler hos Cavea Technologies, som blandt andet laver dataanalyse for esportsorganisationer. Han har desuden en stor interesse i crypto og drømmer om at arbejde med det professionelt.

4